

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER.

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

15^e JAARGANG

WOENSDAG 15 OCTOBER 1930

No. 772

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mariede; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut, uitgaande ontvangen, de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postcheque- en girorekening No. 6729.

14 OCTOBER 1930.

De geldruimte is deze week weder belangrijk groter geworden. Het lijkt wel, of de vraag naar geld inkrimpt omgekeerd evenredig aan de toeneming van het aanbod; en dat in de maand van het jaar waarin, in andere jaren, de vraag naar geld iederen dag groter pleegt te worden. Het aanbod van wissels was zeer klein; de rente liep dan ook verder terug. Geopend op ongeveer $1\frac{13}{16}$ pCt., werd gisteren voor $1\frac{9}{16}$ pCt. afgedaan; enkele posten konden zelfs voor $1\frac{1}{2}$ pCt. plaatsing vinden. Het aanbod van callgeld groeide iederen dag. Geopend op 2 pCt. werd gisteren voor $\frac{1}{2}$ pCt. afgedaan, zonder dat het geheele aanbod geplaatst kon worden. De prolongatierente daalde van $1\frac{1}{4}$ pCt. op $1\frac{1}{4}$ pCt., waarna een kleine stijging intrad tot $1\frac{1}{2}$ en $1\frac{5}{8}$ pCt.

* * *

Op de balans van De Nederlandsche Bank is de post binnenlandsche wissels met f 5,7 miljoen teruggelopen. Deze daling is voor het grootste deel te verklaren uit aflossing van rechtstreeks bij de Bank ondergebracht schatkistpapier. Het bedrag van f 4 miljoen aan dit papier, dat zich verleden week in de portefeuille der centrale credietinstelling bevond, is sedertdien geheel afgelost. De beleeningen geven een vermindering van f 2,8 miljoen te zien. Het renteloos voorschot aan het Rijk steeg met f 800.000.

De goudvoorraad der Bank klom, blijkbaar als gevolg van den goudinvoer uit Duitschland met f 20 miljoen. De zilvervoorraad blijkt met f 200.000 te zijn toegenomen. De post papier op het buitenland

geeft een vermeerdering van f 6 miljoen, terwijl de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans met f 6,7 miljoen afnamen.

De biljettencirculatie verminderde met f 14,4 miljoen. De rekening-courant-saldi bedragen f 25,7 miljoen meer dan verleden week. Het beschikbaar metaalsaldo steeg met f 15,5 miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt $50\frac{1}{2}$.

* * *

De wisselmarkt was deze week in vele opzichten belangrijk rustiger. Heftige schommelingen als de vorige week kwamen niet voor. Aanvankelijk was de stemming weer flauw, maar in het midden der week trad voor de meeste wissels een lichte verbetering in en gisteren was de stemming bepaald vast; zoodat Dollars op $2.48\frac{3}{16}$ en Ponden op $12.05\frac{11}{16}$ sloten. Alleen de Marken bleven doorlopend aangeboden en konden alleen door sterken steun van de Rijksbank boven het goudpunt blijven. Van de overige wissels valt nog te vermelden een bijzondere vaste stemming voor Zwitsersche Francs, die van $48.13\frac{1}{2}$ tot 48.21 stegen; een nieuwe daling van Peseta's, die van 25.45 tot 24.50 terugliepen en een flauwe stemming voor bijna alle Zuid-Amerikaansche wissels onder aanvoering van de Braziliaansche Milreis. Ook Australische Ponden waren weder zeer flauw; het disagio bedraagt nu $8\frac{1}{2}$ à 9 pCt.

Op de termijnmarkt waren de zaken zeer moeilijk. De omzetten waren gering en de meeste termijnen liepen vrij belangrijk terug. Het agio voor 1 maands Ponden verdween geheel en ook Dollars waren belangrijk lager en niet ver van pari verwijderd.

LONDEN, 13 OCTOBER 1930.

De aflossing op Dinsdag aan de Bank van Engeland en de storting van ruim £ 10 miljoen voor de inschrijvingen op de nieuwe 4 pCt. Schatkistobligaties hadden geen merkbaaren invloed op de geldmarkt, welke gedurende de geheele week ruim voorzien bleef.

Disconto kon daarom moeilijk op de vorige notering gehouden worden, werd echter weder iets vaster op de verhooging van het bankdisconto in Berlijn. De notering sluit op $2\frac{1}{2}$ pCt. voor 3 maands prima bankaccepten.

De inschrijving op de 4 pCt. Schatkistobligaties 1936 bereikten het zeer bevredigende cijfer van £ 1.16 miljoen, waarop £ 105 miljoen werd toegewezen. Dit laat nog een overschot van ± 20 miljoen na de afbetaling van de nog uitstaande bedragen aan 4 pCt. War Loan en $4\frac{1}{2}$ pCt. Schatkistobligaties 1931, met welk overschot de uitstaande Schatkistpromessen in Januari 1931, vermoedelijk verminderd zullen worden.

MAASAFTAPPINGEN.

De quaestie der wateronttrekkingen uit de Maas blijft terecht de aandacht vragen. Nu het Julianakanaal zijn voltooiing nadert en ook de werken voor het Albertkanaal (het directe kanaal Luik-Antwerpen) in vollen gang zijn, is het vanzelfsprekend, dat men de voeding dezer beide waterwegen nauwkeuriger onder het oog gaat zien. En daar nu die voeding in beide gevallen uit de Maas zal plaats grijpen ligt hier de kiem voor een internationale controverse.

Was bij de behandeling van het verdrag van 1925 de aandacht voornamelijk op de Schelde geconcentreerd, in den allerlaatsten tijd wordt de publieke opinie zich ervan bewust, dat ook ten aanzien van de tweede Belgisch-Nederlandsche rivier vraagstukken van groot waterstaatkundig belang rijzen, welke alleen door internationaal overleg zullen kunnen worden uit den weg geruimd. Mocht intusschen blijken, dat het Albertkanaal wegens de bodemgesteldheid niet zonder verdeelpand zal kunnen worden uitgevoerd, dan verliest de geheele quaestie veel van haar belang.

Concreet gesteld komt het vraagstuk hierop neer: Denkt men zich den toestand in, dat beide genoemde kanalen gereed zijn en uit de Maas gevoed worden, dan zullen er tijdstippen kunnen zijn, waarop de Maasafvoer onvoldoende is, om zoowel de voeding dier kanalen te verzorgen als aan de verplichtingen van het verdrag van 1863¹⁾ (zie hieronder) te voldoen.

Dit blijkt onmiddellijk uit enkele globale cijfers. De Maasafvoer varieert normaal tusschen 40 en 2000 M³/sec, met als uitersten ± 26 en 3000 M³/sec. Anderzijds zullen de Juliana- en Albertkanalen resp. vorderen 5 à 10 en 10 à 15 M³/sec, terwijl de minimum tractatueele verplichting 6 à 7½ M³/sec bedraagt. Daarbij komt nog de hoeveelheid benodigd voor de conventioneel beschermde instandhouding van de grens-Maas, die voor de Maas beneden Grave en tenslotte de schut- en lekverliezen bij de stuwen.

De feitelijke toestand brengt dus mede, dat moet worden uitgezien naar normen, welke de verdeling van het Maaswater eventueel zullen beheerschen.

In groote lijnen kan men den toestand zien als benutting door twee oeverstaten van het water van een internationale rivier, welke hun beider territorium doorstroomt, waarbij dan nog als complicerende elementen komen: 1o. de omstandigheid, dat de rivier na doorsnijding van het gebied van den benedenstaat over eenigen afstand grensvormend is; 2o. dat de aftapping ten behoeve van den bovenstaat gedeeltelijk op territorium van den benedenstaat plaatsgrijpt.

Wat nu de rechtskwestie betreft, kan men onderscheiden het conventionele Maasrecht en het internationale gewoonterecht benevens algemeene rechtsbeginselen. Het conventionele recht bestaat in hoofdzaak uit een tweetal verdragen van 1843, het verdrag van 1863 en tenslotte de artikelen 108 en 113 van de Weener slotacte (toepasselijk ingevolge artikel IX van het verdrag van 1839). De betreffende bepalingen van 1843 zijn resp. artikel 36 van het grensverdrag van 8 Augustus²⁾ en artikel 38 van het Maasreglement³⁾. De eerste bepaling bevat een verbod van nieuwe wateraftappingen, zonder toestemming der beide gouvernementen: „Geen nieuwe wateraftapping, geene vergunning of nieuwigheid hoegenaamd, die eenige wijziging met betrekking tot de rivieren en andere waterloopen, grensvormende, of tot den tegenwoordigen toestand der oevers zouden veroorzaken, mag worden toegestaan, zonder de toestemming der beide gouvernementen”.

Het tweede voorschrift stelt vast, dat „de molens en andere op de Maas aangelegde fabrieken, alsmede de dammen en andere kunstwerken, hoe ook genaamd, nimmer beletsel aan de scheepvaart mogen toebrengen.”

¹⁾ Staatsblad 1863, No. 118.

²⁾ Staatsblad 1844, No. 12.

³⁾ Staatsblad 1843, No. 45.

INHOUD.

	Blz.
MAASAFTAPPINGEN door <i>Dr. Ir. A. W. Quint</i>	914
De vrijwillige verzekering van werkgevers in de ongevallenverzekering door <i>E. Boekman</i>	916
Conjunctuurpolitiek door <i>Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart</i>	919
De Indische middelen over Juni 1930	921
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De ontwikkeling van het suikerverbruik en de voorraden in de laatste zeven campagnejaren door <i>Dr. Gustav Mikusch</i>	922
AANTEEKENINGEN:	
Een jaar beurscrisis	925
De discontoverhooging van de Deutsche Reichsbank	926
MAANDCIJFERS:	
Overzicht van de Indische middelen	927
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	927—932
Geldkoersen. Bankstaten. Verkeerswezen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	

gen.” Het is van belang erop te wijzen, dat tusschen 1843 en 1863 door België aan genoemde bepalingen in geenen deele de hand is gehouden, ondanks veelvuldige Nederlandsche diplomatieke protesten. Het verdrag van 1863¹⁾, waarbij de aftappingen als het ware gestabiliseerd werden, laat de rechtsquaestie onaangetroefd, en moet dan ook uitsluitend beschouwd worden als een regeling, uitgaande van de toenmalige praktische behoeften: „désirant régler d'une manière stable et définitive le régime des prises d'eau à la Meuse...” zooals de considerans luidt.

Komen deze verdragsbepalingen dus eenerzijds neer op het verbod van eenzijdige aftappingen door een der oeverstaten, anderzijds waarborgen zij de onaantastbaarheid van het scheepvaartbelang, hetgeen in nog veel sterker mate plaats grijpt door de geciteerde bepalingen van Weenen. Volgens artikel 113 toch „chaque état se chargera de l'entretien... des travaux nécessaires... dans le lit de la rivière pour ne faire éprouver aucun obstacle à la navigation”.

Het is hier de plaats het karakter van het Julianakanaal vergeleken bij dat van het Albertkanaal duidelijk onder het oog te zien. Het eerste is een zuiver lateraal, dus Maasvervangend kanaal, hetwelk volgens moderne beginselen met het riviervak Borg-haren-Kessenich vereenzelvigd mag worden. Duidelijk spreekt hier artikel 1 sub d van het statuut van Barcelona (1921) betreffende waterwegen van internationaal belang: „Les Canaux latéraux, établis en vue de suppléer aux imperfections d'une voie d'eau rentrant dans la définition ci-dessus, sont assimilés à cette dernière”²⁾. Ook Hostie³⁾ wijst er op, dat de laterale kanalen, gegraven ter verbetering van een internationale rivier, het juridische statuut van deze laatste volgen. De verplichtingen, welke krachtens de Weener acte ten aanzien van de grens-Maas bestaan, komen dus casu quo op het Julianakanaal te rusten. Slechts ten behoeve van de belangen van het aangelegen land, dat zijn dus afwaterings- en landbouwbelangen, zal een zeker minimum quantum Maaswater door de oude bedding geleid moeten worden.

¹⁾ Staatsblad 1863, No. 118.

²⁾ Dat Nederland noch België de conventie van Barcelona geratificeerd hebben, zooals in de „Navigation du Rhin” van 15 Juli jl. wordt aangevoerd (La Navigation du Rhin 1930, blz. 289: „Les relations fluviales Hollando-Belges. Les prises d'eau à la Meuse”), doet hier niet ter zake. Wel degelijk mag men uit haar bepalingen richtlijnen trekken voor de ontwikkeling van het rivierenrecht.

³⁾ Jan Hostie — „les Fleuves Internationaux”, La Navigation du Rhin 1930, blz. 313: „...mais les canaux d'intérêt général qui forment corps avec les réseaux qu'ils complètent doivent logiquement en partager le statut juridique. C'est ce qui a été décidé à propos du canal Rhin-Danube, c'est ce que la Tchécoslovaquie a spontanément promis dans le cas des canaux Danube-Elbe-Oder et c'est également ce qui est admis, dès à présent, d'une manière générale pour les canaux latéraux destinés à améliorer une voie d'eau internationale.”

Het Albertkanaal daarentegen beteekent een directe afleiding van water uit het stroomgebied van de Maas naar dat van de Schelde en is dus een arbitraire afleiding van water uit een internationale rivier naar een kunstmatige bestemming. Het is goed zich van dit verschil terdege rekenschap te geven. Het is immers geheel in de lijn van de jongste ontwikkeling van het rivierenrecht, om het brengen van water uit een internationale rivier naar een ander stroomgebied, zonder toestemming van den mede-oeverstaat(-staten) ongeoorloofd te achten. Een zeer goed voorbeeld hiervan vindt men in de bekende aftappingsquaestie ten aanzien van Lake Michigan, waar juist het feit, dat water uit het St. Lawrence-stroomgebied in dat van de Mississippi geleid wordt, de controverse aanmerkelijk heeft verscherpt.

Het is in dit opzicht van belang, dat reeds in een nota van den Engelschen Gezant te Washington aan den Secretaris van Staat Hughes, als beginsel van internationaal gewoonterecht wordt gesteld „that no permanent diversions should be permitted to any other watershed from any watershed naturally tributary to waters forming the boundary between two countries”. Dit beginsel is later in het tusschen de Vereenigde Staten en Canada gesloten Lake of the Woods Treaty¹⁾ belichaamd geworden. Men stelt hier dus het geheele stroomgebied van een grensvormende rivier onder beperkende bepalingen. Hieruit volgt tevens, dat verzamelen van water door middel van stuwen in de Ourthe, zooals van Belgische zijde is voorzien, ongeoorloofd is, voorzover dit mocht geschieden ten koste van de watervoorziening van grens-Maas en Julianakanaal. Indien nu ook al in de reeds genoemde studie verschenen in „La Navigation du Rhin” erop gewezen wordt, dat de moderne kanalen aanleg er in hoofdzaak op gericht is, bestaande riviersystemen onderling te verbinden²⁾, dan bewijst zulks toch niets ten aanzien van het recht in een concreet geval. Juist in gevallen als deze zullen er ten aanzien van de voeding vrijwel steeds internationale regelingen getroffen moeten worden. Zoo kan gewezen worden op het Rijn-Main-Donaukanaal, waarvan het verdeelpand bij Hilpoltstein gevoed zal worden met Lechwater³⁾. Deze aftapping, waardoor water uit het Donau-stroomgebied in dat van den Rijn zal gebracht worden, is door de Internationale Donau-commissie goedgekeurd.

Bezien we thans de quaestie nader aan de hand van gewoonterecht en algemeene rechtsbeginselen. Zooals reeds werd opgemerkt komt de vraag dan hier op neer, in hoeverre België als bovenstaat ten koste der Nederlandsche Maasbelanghebbenden water aan de rivier mag onttrekken. De ontwikkeling van het rivierenrecht in den laatsten tijd leert, dat het absolute soevereiniteitsbeginsel, waarbij een oeverstaat het uitsluitende en onbeperkte recht heeft tot benutting van den gemeenschappelijken stroom, als een „abus de droit” wordt aangemerkt. Integendeel, de meest recente regelingen welke ten aanzien van rivierbenutting getroffen zijn, toonen een verzoenend, schikkend karakter. Het Permanente Hof van Internationale Justitie formuleerde dit moderne beginsel in een Oder-arrest als volgt: „Cette communauté d'intérêts devient la base d'une communauté de droit, dont les traits essentiels sont la parfaite égalité de tous les Etats riverains dans l'usage de tout le parcours du fleuve et l'exclusion de tout privilège d'un riverain quelconque par rapport aux autres”⁴⁾, ter-

wij een Engelsche schrijver¹⁾ opmerkt: „Any particular river system must be viewed as a whole and its benefits distributed in equitable proportion among the riparian States”.

Dit is dus wel geheel iets anders dan de conclusies van het bekende Senaatsrapport-Segers²⁾, volgens welke de bovenstaat i.e. België, een „droit strict” tot wateraftapping zou bezitten³⁾.

Indien men de Nederlandsche aanspraken wil toetsen, moet er van uitgegaan worden, dat de Maas, althans op Nederlandsch gebied, hare bestemming van scheepvaartweg geheel behouden heeft. Met name de werken der Maaskanalisatie en die voor het Julianakanaal toonen aan, dat men de rivier als belangrijke verkeersweg beschouwt. Hiermede hangt onmiddellijk samen, dat men het Nederlandsche standpunt reeds in het midden der vorige eeuw en ook thans nog ingenomen, kan omschrijven als volgt: Wateraftappingen ten behoeve van België zijn slechts toelaatbaar in zooverre en in zoodanigen vorm, dat de Nederlandsche scheepvaart daardoor niet benadeeld wordt. Nederland maakt dus aanspraak op in ontvangsname bij Eysden van den minimum-afvoer, welke het, naast de nakoming zijner verdragsverplichtingen, voor de Maasscheepvaart noodig heeft en dus in ieder geval op de hoeveelheid, welke de Maas thans in den drogen tijd bezit. In dit verband zij er de aandacht op gevestigd, dat juist tengevolge van de Maaskanalisatie de voor Nederland ten behoeve van het instandhouden van de scheepvaart beneden Maasbracht benodigde waterhoeveelheid, is gereduceerd van 100 à 150 M³/sec tot ± 20 M³/sec als minimum.

Opmerkelijk is, dat de anonieme schrijver in „La Navigation du Rhin”, uitgaande van het door schrijver dezes elders⁴⁾ ontwikkelde standpunt, dat het bureurecht slechts een matig gebruik van het water toelaat, tot de volgende conclusie komt: „... que les prises d'eau effectuées, à la Meuse, en territoire belge, sont parfaitement compatibles avec les exigences du droit international le plus libéral et le plus moderne, sous la seule réserve que les conditions de navigabilité de la Meuse, en aval, ne sont pas sensiblement modifiées”. Onmiddellijk hierop volgend wordt dan echter betoogd, dat de „conditions actuelles de cette rivière sont nettement définies dans le traité du 12 Mai 1863...”. Dit laatste nu is niet geheel juist. Weliswaar geeft het oude verdrag het regime der aftappingen weer, zooals dat nu nog geldt, doch men kan er onmogelijk een criterium in vinden voor de bestaande behoeften der scheepvaart op de Nederlandsche Maas. En het zijn juist deze laatste, welke bij het beoordeelen der aftappingen ten behoeve van het Albertkanaal ten volle moeten worden overwogen. Men vergeet bovendien niet, dat in de artikelen 5 en 11 van laatstgenoemd verdrag aan Nederland het recht wordt toegekend op een zelfs niet gedefiniëerde hoeveelheid aan de Maas te onttrekken water. Uit een en ander volgt de noodzakelijkheid, dat Nederland en België in onderling overleg een moderne regeling scheppen betreffende de verdeling van het Maaswater.

Voorop moet hier bij staan, dat men zich van de „communauté d'intérêts” welke er tusschen de Maas-oeverstaten bestaat, terdege rekenschap geeft. De reeds aangehaalde uitspraak van het Haagsche Hof heeft ten deze het moderne beginsel vertolkt, hetwelk de belangengemeenschap der oeverstaten als basis neemt van de rechtsverhoudingen ten aanzien van internationale rivieren.

Deze belangengemeenschap vraagt, voor wat betreft

¹⁾ Prof. H. A. Smith. British Yearbook of International Law 1929, blz. 154.

²⁾ Sénat de Belgique, Documents Parlementaires, Session Ordinaire 1928—1929, No. 88, blz. 55.

³⁾ „Nous n'userons que d'un droit strict en prenant à la Meuse, en amont du Limbourg neerlandais, les eaux indispensables pur alimenter des canaux, calibrés plus modestement d'ailleurs que le Canal Juliana...”

⁴⁾ „Internationaal Rivierenrecht”, blz. 19.

¹⁾ Société des Nations, Rec. des Traités, XLIII, blz. 252.

²⁾ C'est donc la connexion des divers bassins fluviaux qui est le but principal poursuivi par la construction des grands canaux tant en France, qu'en Allemagne, en Pologne, en Tchécoslovaquie, aux Etats-Unis et en Russie”.

³⁾ Vgl. „The Rhine-Danube Canal”, (Amer.) Foreign Affairs, VIII blz. 470.

⁴⁾ Cour Permanente de Justice Internationale, Recueil des Arrêts, No. 16, blz. 27.

het benutten van het rivierwater, een regeling, waarbij alle leden dier gemeenschap van het water zoo groot mogelijk voordeel hebben. Overleg en schikking zijn de aangevozen middelen om dit doel te bereiken; het tijdig sluiten van verdragen zal aanbeveling verdienen, om mogelijke belangenbotsingen te voorkomen. Met name in de Vereenigde Staten heeft men dit laatste reeds vroeg ingezien en is men den weg der „interstate compacts” ingeslagen.

Wat nu het behandelde onderwerp betreft, uit het voorgaande volgt dat men ook ten aanzien der Maas-affappingen in gemeen overleg een regeling moet zien te treffen, welke regeling zich in het algemeen dient te baseeren op billijkheidsbeginselen ontleend aan het burendrecht en daarbij uitgaande van de moderne verkeersbehoefden. Vaste normen bestaan op dit gebied nu eenmaal niet; zooals reeds in 1925 de Nijlcommissie constateerde: „the Commission is aware of no generally adopted code or standard practice upon which the settlement of a question of intercommunal water allocation might be based”¹⁾. Dat binnen dit kader een beroep op absolute rechten der oeverstaten ontoelaatbaar is, als zijnde lijnrecht in strijd met de verzoeningsgedachte, spreekt wel vanzelf. Dit laatste geldt nog in dubbele mate, indien zooals in het onderhavige geval, het water door den bovenliggenden staat geheel naar een ander stroomgebied wordt afgeleid.

Dr. A. W. QUINT.

DE VRIJWILLIGE VERZEKERING VAN WERKGEVERS IN DE ONGEVALLLENVERZEKERING.

Met de uitbreiding van de Ongevallenwet, welke in 1921 tot stand kwam, is in ons land voor de werkgevers de gelegenheid geopend, zich vrijwillig te verzekeren tegen de gevaren, waaraan zij in de uitoefening van hun bedrijf zijn blootgesteld. Aan die gelegenheid bestond behoefte, daar een groot aantal werkgevers hetzelfde werk doet als hun werklieden en dus aan hetzelfde bedrijfsgevaar bloot staat. Bovendien verkeert deze groep werkgevers economisch in denzelfden, soms zelfs in minder gunstigen toestand dan hun werklieden.

Het waren deze redenen, welke er den wetgever toe deden besluiten, dezen werkgevers de verzekering tegen bedrijfsgevaar mogelijk te maken. Als verzekeringsorgaan wees hij aan de Rijksverzekeringsbank, welke, anders dan een particuliere maatschappij, geen winst beoogt; daardoor werd ook de zekerheid verkregen, dat de genees- en heilkundige behandeling op onbekrompen wijze zou worden verleend. Als ander voordeel dezer regeling mocht gelden, dat eventueele geschillen door de Raden van Beroep en den Centralen Raad zouden worden berecht.

Met reden mocht indertijd in de Memorie van Toelichting tot deze wetswijziging worden gesteld, dat het aantal werkgevers, dat aan een verzekering van dezen aard behoefte heeft, groot is. Bezien wij de statistiek omtrent de verdeling onzer nijverheid in klein-, middel- en grootbedrijf, dan ervaren wij, dat rond tachtig procent van alle ondernemingen minder dan 5 werklieden in dienst heeft. De statistiek geeft geen nadere verdeling van het kleinbedrijf, doch het feit, dat het gemiddeld aantal type-werklieden per onderneming dezer groep nog niet anderhalf bedraagt (1928: 1,473), geeft reden tot het vermoeden dat het overgrootste deel der leiders dier ondernemingen, in economischen zin eenzelfde bestaan voert als het bij hen in dienst zijnde personeel. Ook in absoluten zin is het aantal dezer een-zelfstandige-plaats-in-de-maatschappij-innemenden niet gering; dit toch bedroeg in 1928: 138.439.

Wij beschikken thans over de gegevens omtrent deze vrijwillige verzekering over een achttal jaren en het is interessant na te gaan of op dit betrekkelijk

¹⁾ de Martens, Nouveau Recueil Général des Traités, 3, XXI blz. 97.

nieuwe gebied der sociale verzekering het ontbreken van dwang tot andere resultaten heeft geleid dan op oudere gebieden, waar het tot een fiasco voerde. Hiertoe zijn deze gegevens samengevoegd en worden zij hieronder gepubliceerd, terwijl aan deze algemeene uitkomsten nóg eenige cijfers zijn toegevoegd, welke den aard der gesloten verzekeringen doen kennen.

* * *

Het aantal verzekerde werkgevers bedroeg op 31 December van de kalenderjaren (Ongevallenwet), onderscheidenlijk 31 October van de bockjaren (Land- en Tuinbouwongevallenwet):

	Onge- vallenwet	Land- en Tuinbouw- ongevallenwet
1921	13	—
1922	551	—
1923 ('22/'23)	613	2
1924 ('23/'24)	828	41
1925 ('24/'25)	1038	41
1926 ('25/'26)	1165	52
1927 ('26/'27)	1380	61
1928 ('27/'28)	1462	61.

Omtrent deze cijfers zij nog medegedeeld, dat zij, voor wat de jaren 1921—1926 aangaat, getrokken zijn uit de statistieken der Rijksverzekeringsbank over die jaren, voor wat de jaren 1927/'28 aangaat uit de Jaarverslagen dier instelling.

De vrijwillige verzekering voor de werkgevers in den land- en tuinbouw is geregeld in de voor deze bedrijven geldende wet, welke eerst in 1922 in werking is getreden. Het uiterst lage cijfer voor deze bedrijven sindsdien bereikt, doet reeds onmiddellijk zien, dat de vrijwillige verzekering hier een mislukking is geworden en niet de minste beteekenis voor de praktijk bezit. Deze cijfers verdienen geen nadere toelichting en blijven hier dus verder buiten beschouwing.

Teneinde te kunnen beoordeelen of de vrijwillige verzekering wortel heeft geschoten in de industrie, dient te worden nagegaan, welk percentage bovenstaande cijfers vormen van het aantal werkgevers, dat in elk der jaren, waarop zij betrekking hebben, aan het hoofd stond van een verzekeringsplichtige onderneming. Toch ware het onjuist met zulk een berekening te volstaan. De vrijwillige verzekering heeft immers niet voor alle werkgevers dezelfde waarde. De werkgevers wier economische en sociale positie de meeste overeenkomst bezit met die der arbeiders, behooren uiteraard vooral tot het kleinbedrijf. Met den grooteren omvang eener onderneming gaat in den regel gepaard een toenemende verwijdering tusschen arbeider en ondernemer. Deze verwijdering heeft voor de vrijwillige verzekering beteekenis, daar zij zich uit zoowel in economischen zin, als in technischen, door het niet meer verrichten van dezelfde werkzaamheden door werkgevers en arbeiders. Beide omstandigheden doen de behoefte aan een verzekering tegen de gevolgen van bedrijfsongevallen voor werkgevers met grootere ondernemingen geringer worden. De kans op toetreding van goede risico's van dezen aard, is dientengevolge voor den verzekeraar niet groot.

Welke beteekenis de vrijwillige verzekering in de praktijk verkregen heeft voor de groep van werkgevers voor welke zij in het leven is geroepen, kan het best blijken uit een berekening van de percentische verhouding der vrijwillig verzekerde werkgevers behorende tot het klein-, middel- en grootbedrijf, tot het totaal aantal werkgevers van elk dier groepen. De uitkomst dier berekening is, dat het percentage vrijwillig verzekerde werkgevers in het klein-, middel- en grootbedrijf bedroeg:

Jaar	Kleinbedrijf	Middelbedrijf	Grootbedrijf
1922	0,33	0,38	0,20
1923	0,37	0,44	0,17
1924	0,50	0,46	0,33
1925	0,63	0,57	0,33
1926	0,70	0,66	0,29

Uit deze cijfers blijkt, dat de toeneming van het aantal vrijwillig verzekerden, welke reeds hierboven te constateeren viel, ook in de percentische cijfers is terug te vinden. Doch tevens blijkt uit deze cijfers hoe weinig beteekenis deze vrijwillige verzekering toch eigenlijk heeft. In overeenstemming met de hieromtrent gemaakte opmerkingen, neemt het percentage vrijwillig verzekerde werkgevers af met de toeneming van de grootte der ondernemingen. Het hoogst was het percentage in het kleinbedrijf, doch ook in die groep bereikte het nog niet één percent van het totaal aantal werkgevers.

Overigens behoeft hier niet te worden uiteengezet, dat ook binnen het kleinbedrijf (ondernemingen met minder dan 5 werklieden) nog belangrijke verschillen tusschen de werkgevers onderling, zoowel ten aanzien van welstand, als ten aanzien van het blootstaan aan bedrijfsgevaar, kunnen bestaan. Binnen beperkter gebied en op bescheidener schaal vallen hier dezelfde waarnemingen te doen als tusschen de onderscheidene bedrijfsgroepen. Deze verschillen doen natuurlijk ook hun invloed gelden op de frequentie van het sluiten der vrijwillige verzekeringen en komen tot uiting in de cijfers van onderstaand overzicht.

Toch bedraagt ook in geen der takken der nijverheid het percentage der verzekerde werkgevers één percent van het totaal aantal werkgevers. Slechts in vier bedrijfsgroepen werd in 1926 dit toch waarlijk niet te hoog gestelde percentage bereikt. In de diamantindustrie bedroeg het 11.65 percent, in de chemische nijverheid 1.85 percent en in de groepen leder, wasdoek enz. en scheepsbouw, vervaardiging van rijtuigen, enz., elk 1.27 percent.

In slechts een bedrijf dus blijkt de vrijwillige verzekering eenige beteekenis te hebben verkregen, namelijk in de diamantindustrie. In dit bedrijf zijn de omstandigheden die tot toetreding tot de verzekering leiden, ook gunstiger dan in andere bedrijven, tengevolge van het feit, dat de industrie in één plaats wordt uitgeoefend, het gevarencijfer — en dus de premie — laag en het gemiddeld dagloon relatief hoog is.

Overigens valt nog op te merken, dat blijkens de verdeling der verzekerden over de verschillende bedrijfsgroepen, de mate der gevaarlijkheid van het uitgeoefende bedrijf van weinig invloed is op de deelneming aan de vrijwillige verzekering.

De werkgever, die een vrijwillige verzekering wenst te sluiten, bezit de bevoegdheid, om het te

Verdeling der verzekerden naar het bij hen in dienst zijnde aantal werklieden.

Grootte-klasse	1922		1923		1924		1925		1926	
	absoluut	in %	absoluut	in %	absoluut	in %	absoluut	in %	absoluut	in %
0 werklieden	57	10,35	92	15,01	185	22,34	252	24,28	279	23,95
1 werkmán	155	23,13	160	26,10	207	25,00	252	24,28	284	24,38
2 werklieden	124	22,50	120	19,58	149	18,00	184	17,73	188	16,14
3-4 „	96	17,42	110	17,94	140	16,91	169	16,28	200	17,17
Totaal kleinbedrijf.....	432	73,40	482	78,63	681	82,25	857	82,56	951	81,63
Middelbedrijf (5-49 werklieden) ..	113	20,51	126	20,55	137	16,54	171	16,48	205	17,60
Grootbedrijf (50 of meer werkl.) ..	6	1,09	5	0,82	10	1,21	10	0,96	9	0,77
Totaal	551	100	613	100	828	100	1038	100	1165	100

Uit deze cijfers blijkt, dat de vrijwillig verzekerde werkgevers voor het grootste deel behooren tot het kleinbedrijf. Doch ook binnen het kleinbedrijf behooren deze verzekerden grootendeels tot de groepen van de kleinste werkgevers. De werkgevers zonder arbeiders en de werkgevers met 1 arbeider, vormen elk ongeveer een kwart van het totaal aantal verzekerden.

Bij deze, evenals bij de voorgaande cijfers, dient er wel rekening mede te worden gehouden, dat een deel der niet bij de Rijksverzekeringsbank aangesloten werkgevers voor hun eigen persoon bij de particuliere risicodragers een aanvullende verzekering heeft gesloten. Daardoor zullen de hier gegeven percentages iets, doch inderdaad niet meer dan iets, te laag moeten worden geacht. Dit geldt ook voor de cijfers van het grootbedrijf, waarin het aantal verzekerbaren geringer is dan het aantal ondernemingen, tengevolge van het feit, dat een deel der werkgevers door juridische oorzaken, waarop ik hieronder terugkom, verplicht verzekerd is.

De verzekerde werkgevers zijn niet gelijkelijk verspreid over alle takken der nijverheid. In enkele is zelfs geen enkele werkgever verzekerd, in andere zijn het slechts zeer weinigen. De drie bedrijfsgroepen, welke het grootst aantal verzekerde werkgevers leveren, zijn de bouwbedrijven, de voedings- en genotmiddelenindustrie en de handel en het verkeerswezen. Van het totaal aantal verzekerde werkgevers vormen de verzekerden, behoorende tot deze groepen, in de jaren 1922—1926 tezamen onderscheidenlijk 60, 64, 67, 69 en 69 percent. Dat op het overwicht dezer groepen in de vrijwillig verzekering hun verdeling naar grootte-klassen van beslissende beteekenis moet worden geacht, wordt duidelijk, wanneer men bedenkt, dat het aandeel dezer groepen in het totaal aantal ondernemingen, behoorende tot het kleinbedrijf in dezelfde jaren bedroeg onderscheidenlijk 76, 76, 77, 77 en 78 percent.

verzekerden dagloon te bepalen niet naar het gemiddeld dagloon, dat de verzekerde arbeiders in het door hem uitgeoefende bedrijf verdienen, doch naar dat van den hoogstbetaalden arbeider. Het te verzekerden bedrag mag wel beneden dat bedrag, doch mag niet daarboven worden gesteld. Volledigheidshalve volgen hieronder nog cijfers welke doen zien in welke mate van deze bepaling is gebruik gemaakt en bovendien cijfers welke gelegenheid geven vergelijkingen te maken met het gemiddeld dagloon van de verplicht verzekerde arbeiders.

	Gemiddeld verzekerd dagloon van de vrijwillig verzekerde werkgevers	Gemiddeld dagloon van de arbeiders, verzekerd volgens de bepalingen der Ongevallenwet 1921
1922....	f 6,10	f 4,33
1923....	„ 5,93	„ 4,24
1924....	„ 5,53	„ 4,12
1925....	„ 5,45	„ 4,08
1926....	„ 5,48	„ 4,07

Het gemiddelde van het vrijwillig verzekerde dagloon blijkt belangrijk hooger te zijn dan het gemiddelde dagloon van de verplicht verzekerde arbeiders.

* * *

Uit de hier gegeven officieele cijfers, blijkt m.i. afdoende, dat de vrijwillige verzekering van werkgevers tegen het bedrijfsongevallenrisico niet geleid heeft tot het doel, dat bij haar instelling voorzat: het beschermen der kleine, met arbeiders als gelijken te beschouwen werkgevers. Was vóór de invoering der gelegenheid tot verzekering honderd percent dezer werkgevers onbeschermd, na haar invoering is het ruim negenennegentig percent.

Indien dus vóór de invoering der vrijwillige verzekering te dezen opzichte een misstand bestond, dan is deze na hare invoering niet verdwenen. Het tot de opheffing van dien misstand toegepaste middel is ondeugdelijk gebleken. Dus — tenzij men den misstand

wil doen voortbestaan — moet naar een ander middel worden gegrepen. Dit middel kan geen ander zijn dan *de verplichte verzekering van werkgevers tegen bedrijfsongevallen*. Ik ben bereid toe te geven, dat men aan deze gedachte nog zal moeten wennen, doch niet, dat zij op den duur niet zal worden verwezenlijkt.

Het voornaamste argument tegen het genoemde middel zal natuurlijk zijn, dat er geen rechtsgrond voor aan te voeren valt. Die echter bekend is met de geschiedenis der sociale verzekering, heeft geleerd zulk een argument op de juiste waarde te schatten. Geen vorm van sociale verzekering toch is tot stand gekomen, of op zijn rechtsgrond viel door de tegenstanders van dien vorm veel aan te merken. En ook is het wel gebeurd, dat rechtsgronden achteraf werden geconstrueerd. Voor de sociale verzekering, als voor ieder ander deel der sociale politiek, geldt echter de regel, dat wat op een bepaald oogenblik in het belang van een bepaalde klasse of groep wordt geëischt of noodig geoordeeld, ook tot stand moet komen. Zoo is het gegaan met de verplichte verzekering tegen bedrijfsongevallen van industrie-arbeiders, van zee-arbeiders, van land-arbeiders, met de verplichte invaliditeitsverzekering van alle loonarbeiders, zoo zal het ook gaan met de uitbreiding der ziekteverzekering, doch ook met de vervanging of aanvulling der verplichte en vrijwillige ouderdomsverzekering door staatspensioen. En met de wijziging der vrijwillige in een verplichte verzekering van werkgevers tegen bedrijfsongevallen zal het niet anders wezen.

De rechtsgrond voor de verplichte ongevallenverzekering welke nu ook al weder lange jaren geldt en, door het vast verankerde van de ongevallenverzekering in het economische leven, niet meer wordt aangevallen, is die van het onvermijdelijk bedrijfsgevaar, le risque professionnel. De onvermijdelijkheid van dit gevaar, dat een gevolg is van de moderne wijze van bedrijfsuitoefening, waaraan dus werkgever en werklieden onschuldig staan, heeft tot de opvatting geleid, dat het bedrijf behoort te worden belast met de kosten dezer uit die bedrijfsuitoefening noodzakelijk voortvloeiende ongevallen.

De rechtsgrond is fraai geconstrueerd. Zij is zelfs zoo fraai, dat zij niet alleen behoeft te gelden voor arbeiders, doch ook kan gelden voor werkgevers, (zie — om de woorden van de Memorie van Toelichting tot de vrijwillige verzekering van werkgevers te citeeren — „hetzelfde werk doen als hun werklieden en derhalve aan hetzelfde bedrijfsgevaar bloot staan en economisch in denzelfden, soms in minder gunstigen toestand verkeerden dan hun werklieden.” De arbeider, die door een bedrijfsongeval wordt getroffen, ontvangt verzorging en uitkeering uit het Ongevallenfonds bijeengebracht door het bedrijf; de werkgever, die economisch met den arbeider op een lijn staat en van wien dus moet worden aangenomen, dat hij niet in staat is ernstige bedrijfsongevallen economisch te doorstaan, ontvangt, wanneer hem hetzelfde overkomt, steun van liefdadigheid of Overheid.

Men zou hiertegen kunnen opmerken, dat deze werkgever dan toch de gelegenheid heeft gehad zich vrijwillig te verzekeren. Formeel ware zulk een opmerking ook juist. Doch ook hier is de practijk weder sterker gebleken dan kunstig bedachte constructies. In de sociale verzekering heeft de vrijwillige verzekering op geen enkel gebied ooit tot afdoende resultaten gevoerd. Zoo trad tot een vrijwillige arbeidersongevallenverzekering immer slechts toe een kleine élite der geschoolde, economisch en sociaal beter gesitueerde arbeiders. Juist in gevallen, waarin voor de slecht gesitueerden verplichte verzekering geholpen zou hebben, faalde het stelsel der vrijwillige verzekering volkomen. Voor de vrijwillige verzekering van niet-loonarbeiders geldt precies hetzelfde.

Een rechtsgrond voor de verplichte verzekering van werkgevers tegen geldelijke gevolgen van bedrijfsongevallen bestaat dus feitelijk reeds. De vraag is nog slechts tot wie deze verzekering zich moet uitstrekken

en of zij practisch voordeelen biedt en uitvoerbaar is.

Onder dezen nieuwen vorm der verplichte verzekering zullen m.i. niet alle werkgevers behoeven te vallen, doch alleen die op wie de aangehaalde omschrijving uit de Memorie van Toelichting van toepassing is: de zeer kleine werkgevers. Onder zeer kleine werkgevers dienen in elk geval te worden verstaan de werkgevers met minder dan 5 werklieden, d.w.z. rond tachtig procent van alle werkgevers. Overweging verdient dan nog de vraag of onder zulk een verplichte verzekering niet ook behooren te vallen de werkgevers met 5—9 werklieden. Deze groep omvat nog eens 11 procent van het totaal. In absolute cijfers uitgedrukt zouden onder deze verzekering dan komen te vallen 139.000 plus 19.000 of rond 160.000 personen.

Van de overblijvende werkgevers zal slechts een zeer gering deel geacht kunnen worden tot dezelfde groep te behooren. Het overgrote deel van hen voert geen proletarisch bestaan. Noodzaak om hier in te grijpen, bestaat voor den wetgever dan ook niet. Men mag echter niet uit het oog verliezen, dat een groot aantal dezer werkgevers toch reeds onder de bepalingen der Ongevallenwet valt. Alle directeuren van naamloze vennootschappen, op welke de Ongevallenwet van toepassing is, — en practisch zijn dit alle groote ondernemingen — worden, juridisch terecht, beschouwd als loontrekkers; zij komen dus voor op de loonlijst en zijn volgens de bepalingen der Ongevallenwet verzekerd tegen geldelijke gevolgen van hun overkomen bedrijfsongevallen. Zoo kon het gebeuren, dat voor eenige jaren de president-directeur van een onzer grootste bankinstellingen, als werkmans volgens de bepalingen der Ongevallenwet, geneeskundig behandeld werd en uitkeering ontving naar het maximum-dagloon dat de wet kent, wegens het struikelen op zijn kantoor, hetgeen een arbeidsongeschiktheid van een zekeren tijd tengevolge had. Ware deze man een kleine werkgever geweest, wiens zaak te onbetekend was om haar in een N.V. in te brengen, dan zou hij geen enkele vergoeding hebben ontvangen.

Hier is een der vele tegenstellingen aanwezig tusschen formeel recht en levend recht. Dat toch een directeur van een N.V., alleen door een juridische begripsconstructie, welke veelal weinig klopt met de sociale werkelijkheid, met een arbeider op een lijn wordt gesteld en de kleine werkgevers zonder economische weerkracht niet, is een onbillijkheid. De uitbreiding van de verplichte verzekering tot alle of tot de meeste werkgevers zou aan deze onbillijkheid een einde maken.

Dat deze uitbreiding practisch voordeelen zou bieden, ligt voor de hand. Ten minste ongeveer 140.000 kleine ondernemers zouden tegen een gering verzekeringsbedrag verzekerd zijn tegen een bepaald risico, dat thans menigeen hunner tot den ondergang brengt. Hetzelfde belang in wezen, zij het practisch waarschijnlijk iets minder, dat het maatschappelijk hulpbetoon heeft bij de verplichte ongevallenverzekering der arbeiders, heeft het ook bij deze verzekering der kleine werkgevers. Bovendien zou deze verplichte verzekering een niet onaantrekkelijke vorm van zelf-help zijn.

Voorzover men bij deze zaak ook rekening mag houden met de belangen der verzekering zelve — en verboden is dat toch niet — dient er op gewezen te worden, dat de uitkomsten der vrijwillige verzekering ook in financieel opzicht tot dusverre weinig schitterend waren. Zij leverde nog niet anders dan een financieel nadeel op. Toch zou de wetgever er moeilijk toe kunnen overgaan op dezen grond voor te stellen haar af te schaffen. De oorzaak van deze uitkomst ligt natuurlijk in de anti-selectie, welke aan een vrijwillige verzekering van dezen aard inhaerent is. Uit het oogpunt van den verzekeraar is dit een motief te meer om de werkgeversverzekering algemeen verplicht te maken.

Tenslotte blijft er nog de vraag of deze verzekering practisch uitvoerbaar is. Deze vraag kan zonder re-

strictie bevestigend beantwoord worden. Zij vereischt geen enkelen nieuwen administratieve maatregel, noch verzwaart zij de administratie der werkgevers. De eenige administratieve eisch die aan dezen gesteld behoort te worden, is het plaatsen van het aantal arbeidsdagen en het, zelf te bepalen, fictieve loonbedrag van nog een verzekerde op de loonlijst. De premie wordt op dezelfde wijze berekend en op dezelfde wijze geïnd als thans reeds voor de verplicht verzekerden gebeurt. Voor de werkgevers zonder werklieden, die dus geen loonlijsten behoeven aan te houden, kan de regeling al heel eenvoudig worden gemaakt. Het administratieve apparaat van Overheid en van werkgever zal van deze verbetering in de ongevallenverzekering nauwelijks eenigen druk gevoelen.

In bovenstaande beschouwingen is alleen sprake geweest van de kleine werkgevers in de industrie. Het is echter duidelijk, dat wat voor dezen geldt, mutatis mutandis ook van toepassing is op de kleine werkgevers in bedrijven vallende onder de Land- en Tuinbouwongevallenwet. De verschillen welke tusschen beide ongevallenwetten bestaan, zijn van organisatorischen aard en bij de uitvoering eener verplichte werkgevers-ongevallenverzekering zal hiermede natuurlijk evenzeer rekening moeten worden gehouden als thans bij de uitvoering der arbeidersverzekering. Bezie men de cijfers der Beroepstelling, dan wordt het duidelijk, dat een werkgeversverzekering in den landbouw nog veel meer beteekenis kan hebben en veel meer nut nog kan afwerpen dan in de industrie.

Hier ligt een vraagstuk, dat door den wetgever spoedig kan worden opgelost.

E. BOEKMAN

CONJUNCTUURPOLITIEK.

Op Zaterdag 11. October jl. werd te Amsterdam de 21ste Accountantsdag gehouden. Bij die gelegenheid werd door schrijver dezes een schriftelijk referaat verdedigd over het onderwerp: „Enkele opmerkingen over conjunctuurpolitiek”. Naar aanleiding van de gevoerde discussies willen wij te dezer plaatse nog een kleine nabetrachting houden.

In genoemd referaat hadden wij de vraag gesteld, of hier te lande en elders de Overheid zelf of via de door haar gecreëerde semi-officiële instellingen kan geraken tot het opstellen van een bruikbaar programma van practische conjunctuurpolitiek ter verzachting van de gevolgen van de groote golfbewegingen in het economisch leven, en, kan het zijn, ter voorkoming daarvan. Tevens stelden wij de vraag, welke de houding van de Overheid moet zijn tegenover maatregelen van particulieren aard als rationalisatie en druk op de loonen, welke maatregelen diepgaande sociale gevolgen kunnen hebben. Op deze wijze passeerden een zevental kanten van het conjunctuurvraagstuk de revue; in het beperkte bestek, dat beschikbaar was, kon het veel omvattende probleem natuurlijk allerminst worden uitgeput.

Ten aanzien van de zeven onderdeelen van de conjunctuurpolitiek, die in het referaat waren behandeld, hadden wij evenzovele conclusies aan het slot van het geschreven stuk afgedrukt. Van deze conclusies werden er tenslotte slechts drie in discussie gebracht.

Wij vleien ons niet, dat ten aanzien van de rest het gezegde: „wie zwijgt, stemt toe”, van toepassing zou zijn, doch kunnen voor het oogmerk volstaan met eene simpele vermelding van datgene, wat in den kring der accountants geen aanleiding gaf tot het opmerken van bedenkingen.

Onze eerste conclusie betrof de *handelspolitiek*. Wij hadden betoegd, dat protectie als regel een voor de volkswelvaart schadelijke verplaatsing van arbeid en kapitaal met zich brengt en dat ook andere middelen, die hier en elders ter bestrijding van de gevolgen der depressie worden aanbevolen, met name „imperial preference” en zg. actieve handelspolitiek,

verwerpelijk zijn. Dit standpunt leidde niet tot eenigen protest.

Ook een tweetal andere conclusies, die staatsont-houding tot strekking hadden, bleven geheel of vrijwel geheel onbetwist. Niemand nam het op voor de *uitvoering van extra Overheidswerken*, waarvan bijv. de Engelsche liberalen de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk verwachten, doch waarvan ons het groote bezwaar toeschijnt, dat zij in de overgrote meerderheid der gevallen tot eene mindere toename van het volksinkomen zal leiden, dan de kosten beloopten, welke men ervoor gemaakt heeft¹⁾.

Ten aanzien van het evenzeer door ons verworpen denkbeeld om in dépressietijden op ruime schaal door de Overheid *garanties* te open afgeven voor *geldleeningen* van particuliere ondernemers, welk stelsel eveneens verwant is met het althans voor ons land verwerpelijke plan tot stichting van eene Staats- of „gemengde” Industriebank²⁾, maakte Dr. Sternheim de opmerking, dat hij van ons meer sympathie voor dit denkbeeld had verwacht, aangezien er eene zekere billijkheid in gelegen is om ondernemers, die in hausetijden zware fiscale lasten dragen, in tijden van depressie met Overheidssteun van financiëlen aard terzijde te staan. Ook wij gevoelen eenige onbillijkheid, dat de Overheid van de goede kansen in het bedrijfsleven medeprofitteert en de slechte voor rekening der particuliere ondernemers laat, doch zien voorshands geen mogelijkheid om langs den weg der credietgarantie of -verstrekking tot eene billijke compensatie te komen.

Instemming vond verder onze verdediging van de *systematische uitvoering van noodzakelijk geachte en niet ad hoc ondernomen Overheidswerken*, waarover wij in het nummer van 3 September van dit weekblad hebben geschreven; het ware zeer wensche-lijk, wanneer in Nederland eerlang eens een rapport in den geest van het werk van Wolman zou worden tot stand gebracht; de Overheid zou o.i. in dezen het initiatief moeten nemen.

Wanneer wij tenslotte nog mededeelen, dat geen bestrijding werd uitgelokt door onze stelling, dat in depressietijden *rationalisatie* van het bedrijfsleven in het algemeen zelfs dan aanbevelenswaard moet worden geacht, wanneer deze leidt tot ontslag van arbeiders in bepaalde bedrijfstakken, zoo hebben wij de verschillende punten opgesomd, ten aanzien waarvan niet gebleken is van meningsverschil.

* * *

Wij komen thans tot de resteerende conclusies, die aanleiding hebben gegeven tot critiek. De eerste daarvan betrof de *geldpolitiek*. De dezerzijds meermalen naarvoren gebrachte opvattingen ten aanzien van de inrichting van het geldwezen mogen genoegzaam bekend worden verondersteld. Stabilisatie van het prijsniveau, welks bewegingen gemeten moeten worden aan een op ruimen grondslag opgesteld indexcijfer, komt ons voor een beter doel te zijn dan slaafsche toepassing van den gouden standaard, welke laatste inzonderheid in tijden van overvloed of schaarschte van edel metaal groote gebreken vertoont. Bovendien werkt de goudpolitiek van sommige circulatiebanken, die hare dekking gedurig doen oploopen, storend.

Daarom is het gewenscht, dat door de centrale banken in de verschillende landen in samenwerking met de particuliere credietinstellingen gestreefd worde naar stabilisatie van de geldwaarde door eene elastische uitgifte van fiduciair geld. Momenteel zal, gegeven de ontstellende daling van het prijsniveau in de verschillende landen zulk een actie gericht moeten zijn op de voorkoming van goudschaarschte, die voor het bedrijfsleven juist daarom zoo veel moeilijkheden met zich brengt, omdat eerst de groothandelsprijzen

¹⁾ Zie ook het slot van ons artikel „Systematische Uitvoering van Overheidswerken” in Ec. St. Berichten van 3 September jl.

²⁾ Zie hierover ons artikel „Banken en Industrie” in Ec. St. Ber. van 11 Juni jl.

dalen en pas veel later de loonen en de vaste rentelasten van den ondernemer, zoodat deze laatste het kind van de rekening wordt. Of het reeds thans midden in een hevige depressie, mogelijk zou zijn om het prijsniveau geheel tot stabilisatie te brengen is onzeker. Voor eene volledige stabilisatieactiepoltiek is een beginnende hausse een beter aanvangspunt dan eene depressie. Maar door een meer rationeel gebruik van het goud als dekking bij de centrale banken komt men reeds een eind in de goede richting.

Wij willen er nogmaals de aandacht op vestigen, dat het stabiliseeren van de geldwaarde nog niet met zich brengt eene volledige „stabilisation of business”. Conjunctuurgolven hebben naast monetaire ook andere oorzaken, en ook al mocht men erin slagen, de geldvoorziening te richten op stabilisatie der geldwaarde, dan nog zou het bijv. wegens groote technische vindingen, of wegens eene uit groote besparingen voortvloeiende lage kapitaalrente zeer wel kunnen voorkomen, dat de ondernemers in de verschillende bedrijfstakken hun productie-omwegen te lang maakten en daardoor aan het geheele productie-apparaat eene te groote uitbreiding zouden geven, met het gevolg van overproductie. Ook dan zouden de ondernemers, in wier bedrijf zich de gevolgen van zulk een te groot productie-apparaat doen gevoelen, moeten werken op saneering van den toestand; zij zouden; als dat in hun bedrijfstak gaat, de productie in gemeenschappelijk overleg kunnen beperken; en anders moeten zij trachten om dat deel van hunne productiemiddelen, dat niet aanstonds als verloren moet worden beschouwd, door rationalisatie of kostprijsverlaging weder loonend te maken, zoodat zij bij lagere prijzen van het eindproduct toch nog met winst kunnen voortbrengen. Dit betreft dan echter de prijzen van individuele goederen en niet het prijsniveau in zijn geheel.

Nu is tegen het bovenstaande standpunt tweerlei objectie gemaakt. Dr. Sternheim betwistte vooreerst, dat men er die circulatiebanken, die momenteel het goud in groote hoeveelheden tot zich trekken, geen verwijt van kan maken, dat het edele metaal hun toevloei, aangezien zulks aan natuurlijke oorzaken te wijten is, terwijl bovendien eene poging om het in andere landen te laten, deze laatsten, indien zulk streven al gelukte, niet gelukkiger zou maken.

Wij moeten dat betwisten. Zoo komt het ons voor, dat de voortdurende goudonttrekkingen aan Engeland in eene periode van dalend prijsniveau den gedepremerden toestand van het bedrijfsleven nog verder hebben bemoeilijkt door het opdrijven van de voorschotrente der banken, bij welke de industrie flink in het krijt stond. De grondoorzaak van Englands moeilijkheden was hier nu wel niet gelegen, want deze zoeken wij in de groote sociale verschuivingen in Engeland, in verlies van bepaalde afzetgebieden, in de te geringe rationalisatie van groote deelen van het bedrijfsleven, en, wat de monetaire zijde van het probleem betreft, in het stabiliseeren van het Pond in 1925 bij een te hoog prijsniveau, dat inmiddels wel is gedaald, doch zonderdat de loonen voldoende zijn meegegaan. Maar niettemin heeft, blijkens talrijke uitlatingen van industriëelen en vooral ook van in dit opzicht onpartijdiger bankiers, de hooge rente in 1929 geen goed aan het bedrijfsleven gedaan.

Wat voorts de „natuurlijke” oorzaken betreft, die het goud naar Frankrijk zouden trekken en waartegenover de Banque de France machteloos zou staan, zoo wijzen wij erop, dat iedere circulatiebank den toevloed van goud kan verhinderen, indien het haar geoorloofd is deviezen te koopen of saldi in het buitenland aan te houden. De Banque de France mag dat ook, al wordt laatstelijk met graagte, doch ten onrechte gepropageerd, dat zulks door de Stabilisatielwet van 1928 zou zijn verboden. Dat zij het niettemin niet doet en liever goud ziet toestroomen, is haar vrije wil.

Overigens moeten wij ten aanzien van de goudquaestie verwijzen naar ons artikel van de vorige week

over het Volkenbondsgoudrapport, waarop wij later in ander verband nog hopen terug te komen.

* * *

Nog een tweede verwijt heeft Dr. Sternheim tot ons gericht. Ten aanzien van de geldvoorziening staan wij op het standpunt, dat moet worden gestreefd naar stabilisatie van het prijsniveau. Dat beteekent dus, dat thans moet worden gewerkt op uitbreiding van het fiduciaire geld, niet tot het verwekken van hausse, zooals Dr. S. het minder juist formuleerde, doch met de bedoeling een verderen prijsval tegen te gaan, hetgeen iets anders is.

Nu hebben wij echter bij de behandeling van die maatregelen, welke de ondernemers zelve zouden kunnen treffen om zich in depressietijden door de moeilijkheden heen te slaan, vooreerst gewezen op de mogelijkheid van *gemeenschappelijke productiebeperking* volgens een bepaald schema, teneinde daardoor den prijs van het betrokken product te doen stijgen. Wij achten dit middel echter in de groote meerderheid van de gevallen niet voor toepassing vatbaar en behoeven er daarom praktisch niet verder bij stil te staan, doch erkennen, dat hier, indien men het aanbod en de afzetmarkt van het betrokken product voldoende zou kunnen beheerschen, eene mogelijkheid tot het gezond maken van een bepaalden bedrijfstak gelegen kan zijn, inzonderheid bij goederen met eene inelastische vraag.

Gaat het langs den weg der productiebeperking niet — en het zal langs dezen weg bijna nooit gaan — zoo zullen de ondernemers zijn aangewezen op *rationalisatie* en *kostprijsverlaging*, het laatste inzonderheid door *loonverlaging*, met het doel om de productie zonder restrictie te doen doorgaan en eventueel nog uit te breiden, als de vraag naar de betrokken goederen elastisch is en de kosten voldoende kunnen worden gedrukt.

Nu meende Dr. Sternheim, dat er tegenstrijdigheid bestaat tusschen dit laatste voorstel, hetgeen feitelijk uitloopt op *prijsverlaging* voor de betrokken goederen, en onze opmerkingen over de principiële juistheid van productiebeperking, die *prijsverhoging* met zich brengt, eenerzijds, ons voorstel tot *stabilisatie* der geldwaarde, dus tot het onveranderlijk maken van het prijsniveau anderzijds.

Wij meenen echter, dat hier van tegenstrijdigheid in onze conclusies geen sprake is. Wanneer wij het hebben over de geldvoorziening, dan gaat het om de verhouding van het geld eenerzijds, *alle* tegen geld verhandelde goederen en diensten anderzijds, doch wanneer met betrekking tot bepaalde goederen, wier afzet moeilijkheden ondervindt, rationalisatie en/of loondaling wordt aanbevolen met het doel om bij verlaagde verkoopprijzen den betrokken ondernemer via verlaagde kosten tot winst te doen komen, dan gaat het niet om de absolute hoogte van den geldprijs van het betrokken goed, doch om de verhouding tusschen den prijs van dat goed en die van andere goederen. Daarom kan men, zonder zich aan tegenspraak schuldig te maken, tegelijkertijd het pleit voeren voor een *stabiel prijsniveau* en voor *prijzdaling* van die goederen, die zonder prijsverlaging niet voldoende afgezet kunnen worden.

* * *

Tenslotte nog één opmerking. Waar wij spraken van die middelen, die de ondernemers zelve in tijden van depressie in toepassing kunnen brengen om den toestand het hoofd te bieden, hebben wij bij de aanbeveling van rationalisatie ten koste van ontslag van arbeiders, en van loonsverlaging in de gevallen, waarin men er langs anderen weg niet komt, rekening gehouden met het feit, dat men ons zou tegenwerpen, dat de z.g. rationalisatiewerkloosheid en de zooveen bedoelde loonsverlaging leiden zullen tot vermindering van de koopkracht van de arbeiders, en dat men op deze wijze in een kring rondraait. Voor den afzet van de producten is koopkrachtige vraag

noodig, en deze ontnemt men aan de arbeiders door hen te ontslaan, resp. door hun loon te verlagen.

Deze opmerking, op den Accountantsdag gemaakt door Drs. Mey, schijnt mij niet juist. Een hoog loon kan door den ondernemer alleen dan worden toegekend, wanneer de arbeider hem eene hoogwaardige productieve bijdrage levert; deze bijdrage nu is in een periode van depressie achteruitgegaan in waarde. Geen ondernemer kan door loonsverhoging den waarborg van evenredige toeneming van zijn afzet verkrijgen. Ware het anders; het middel om uit eene depressie te komen zou voor de hand liggen, t.w. algemeene loonsverhoging teneinde de koopkrachtige vraag te doen stijgen. Dat is echter de zaak op den kop zetten. Wanneer men, om welke reden dan ook, in een productietak in een toestand van overproductie is gekomen, dan kan de daar werkende arbeider aan loon niet meer ontvangen dan de ruilwaarde van zijn productieve bijdrage voor den ondernemer. Geeft men hem meer, hetzij vrijwillig, hetzij als gevolg van machtsverhoudingen, dan betekent zijn arbeid voor den ondernemer een bron van verlies, hetgeen uiteindelijk moet uitloopen op inkrimping van de betrokken onderneming, of op het stopzetten daarvan, in al die gevallen, waarin het hoogere loon niet door rationalisatie kan worden opgevangen.

Daalt de ruilwaarde, die de arbeider voor den ondernemer produceert, dan moet ook zijn loon naar beneden, wil niet een relatief te hoog loon de oorzaak worden van stijgende werkloosheid. Daarom is het zoo gevaarlijk, wanneer men in tijden van groote werkloosheid tegen loonsverlaging aanvoert, dat deze den toestand nog zal verergeren. Juist het omgekeerde is waar. Lager loon betekent voor den ondernemer lagere kosten, en daardoor ruimere productie tot relatief lagere prijzen.

Bij een juist distributiestelsel komt dit uiteindelijk aan alle deelnemers aan de productie ten goede, ook aan de arbeiders, wanneer zij als consument de markt betreden. Loonsverlaging en doelmatige distributiehandel moeten daarom in tijden van depressie het wachtwoord zijn voor al de bedrijfstakken, die in technisch opzicht gedaan hebben, wat gedaan kon worden.

G. M. V. S.

DE INDISCHE MIDDELEN OVER JUNI 1930.

In het eerste halfjaar 1930 brachten de in bijgaand overzicht vermelde Landsmiddelen in totaal f 284.886.000 op tegen f 317.388.000 in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar of f 32.5 m/m minder. Indien een in Juni 1929 reeds gestort, doch in verslagmaand nog niet ontvangen winstaandeel ad f 3.— m/m niet wordt meegeteld, dan bedraagt het nadeelverschil met het vorige jaar f 29.5 m/m. Dit werd veroorzaakt door de lagere opbrengsten verkregen uit de groep:

belastingen	ad circa	f 14.—	m/m
monopolies	„ „	1.5	„
producten	„ „	9.5	„
bedrijven	„ „	4.7	„

terwijl de groep allerlei middelen ruim f 0.2 m/m meer opbracht.

In verslagmaand bleef de totale opbrengst, daarbij de bovenbedoelde f 3.— m/m eveneens niet rekenende, f 8.— m/m beneden die in Juni 1929, in welk decrees alle evengenoemde groepen bijdroegen met resp. circa f 5.5 m/m, f 0.5 m/m, f 0.5 m/m en f 1.67 m/m, wederom met uitzondering van de laatste groep, die een meerdere totaal-opbrengst gaf ad ruim f 0.1 m/m.

De achterstand bij het totaal der ramingscijfers beliep op het einde van verslagmaand ruim f 70.— m/m. Hiervan komt voor rekening van de groep:

belastingen	ad circa	f 37.6	m/m
monopolies	„ „	0.1	„
producten	„ „	14.—	„
bedrijven	„ „	11.1	„
allerlei middelen	„ „	7.2	„

Groepsgewijze nadere beschouwing der middelen doet zien, dat bij de *belastinggroep* de opbrengsten der vennootschapsbelasting en der landelijke inkomsten in verslagmaand wederom belangrijk en wel resp. f 2.21 m/m en f 0.418 m/m lager waren dan in Juni 1929, waardoor het decrees dezer heffingen in het afgelopen halfjaar opliep tot resp. f 4.771 m/m en f 1.322 m/m. De personeel- en inkomstenbelasting gaven in verslagmaand vrijwel gelijke ontvangsten als in dezelfde maand van het vorige jaar; op het einde van verslagmaand was aan elk ruim 1 ton meer geïnd dan op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar. De verponding vertoont t.a.v. 1929 zeer gunstige cijfers. Dit vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de aanslag in deze heffing volgens de nieuwe verpondingsordonnantie voor het tijdvak 1928/1932 hoofdzakelijk in de eerste maanden van 1929 plaats had, waardoor de inning in dat jaar werd vertraagd.

De opbrengsten van de hierboven genoemde kohierbelastingen bleven in het eerste halfjaar uiteraard beneden de overeenkomstige ramingscijfers. Deze achterstand zal in het 2e semester echter grootendeels worden ingehaald, aangezien deze middelen eerst dan ruim plegen te gaan vloeien. Bij vergelijking van de uitkomsten der indirecte belastingen met die in het vorige jaar en met de ramingscijfers vormen slechts de accijnzen een gunstige uitzondering op den, onder den invloed van de heerschende depressie ontstane, algemeenen achteruitgang. Hoewel het middel der accijnzen in verslagmaand resp. f 0.257 m/m en f 0.636 m/m ten achter bleef bij Juni 1929 en bij 1/12 der jaarraming, waren de ontvangsten in het eerste halfjaar 1930 ruim f 2.224 m/m hooger dan in hetzelfde tijdvak van 1929 en f 0.189 m/m hooger dan werd geraamd, welk accres geheel te danken is aan de hooger opbrengst van den petroleumaccijns. Het invoer-, het uitvoer- en het statistiekrecht gaven in verslagmaand wederom tegenvallers in vergelijking met Juni 1929 tot bedragen van resp. f 1.828 m/m, f 0.272 m/m en f 0.089 m/m. Het decrees liep hierdoor op tot resp. f 8.614 m/m, f 1.422 m/m en f 0.355 m/m. T.a.v. de evenredige gedeelten der jaarramingen waren de maandopbrengsten resp. f 1.482 m/m, f 0.5 m/m en f 0.079 m/m lager en de halfjaarpbrengsten resp. f 5.809 m/m, f 2.153 m/m en f 0.476 m/m lager. Bij het zegelrecht vallen tengevolge van de malaise en de daardoor verminderde immigratie ook slechts ongunstige verschillen te constateeren. In verslagmaand werd aan teruggaven van ontschepingsgelden ruim 4 ton geboekt, waardoor het maandopbrengstcijfer beduidend lager was dan dat in de maand tevoren. De netto-ontvangsten in het afgelopen halfjaar bleven f 0.6 m/m beneden die in het eerste semester van 1929 en f 0.56 m/m beneden 6/12 der jaarraming. De slachtbelastingen brachten in het loopende jaar doorlopend iets minder op dan in het vorige, waardoor op het einde van verslagmaand in totaal f 0.177 m/m minder was ontvangen dan op hetzelfde tijdstip van 1929; zij bleven f 0.512 m/m ten achter bij 6/12 der met 8 ton verhoogde jaarraming.

De *monopolies* geven in verslagmaand als gevolg van de reeds eerder bekend gestelde oorzaken eenzelfde beeld als in de voorafgegane maanden. Het decrees bij de opiumregie nam toe met ruim 5 ton en beliep ultimo Juni f 2.491 m/m; de achterstand bij de raming bedroeg op dat tijdstip f 1.998 m/m. Het zoutmonopolie leverde minder op dan in het vorige jaar wegens den overgang bij den aanvang van dit jaar van den detailverkoop van zout aan de provincie Midden-Java. In verslagmaand waren de ontvangsten zelfs iets meer dan de raming, welke voor het loopende jaar met f 0.88 m/m werd verlaagd, deed verwachten. De halfjaarlijksche opbrengst bleef echter nog f 0.245 m/m beneden 6/12 der jaarraming. De pandhuizen bleven hogere uitkomsten geven. In het afgelopen halfjaar werd f 2.078 m/m meer ontvangen dan in het eerste halfjaar 1929 en f 2.104 m/m meer dan werd geraamd.

Bij de *productengroep* waren alle uitkomsten wederom ongunstig, uitgezonderd die van de steenkolenmijnen. Deze leverden in verslagmaand tezamen f 0.59 m/m meer op dan in Juni 1929 en f 0.198 m/m meer dan de raming deed verwachten. In het afgelopen halfjaar werd f 0.631 m/m meer ontvangen dan in de eerste zes maanden van 1929, in welke vooruitgang door elk der drie mijnbedrijven werd bijgedragen. De totaal-ontvangsten bleven echter nog f 2.— m/m beneden 6/12 der met f 1.2 m/m verhoogde jaarraming, waarbij valt op te merken, dat van dezen achterstand ruim 5 ton bestond uit nog uitstaande vorderingen. Het tinmiddel leverde in verslagmaand f 0.35 m/m minder op dan in Juni 1929, waardoor in het eerste halfjaar 1930 het decrees aangroeide tot f 6.6 m/m en de achterstand bij de raming tot f 6.892 m/m. De goud- en zilvermijnen geven aldus vergeleken nadeelge verschillen te zien van f 0.025 m/m, f 0.142 m/m en f 0.118 m/m. Bij het boschwezen valt eveneens een belangrijke vermindering der opbrengsten te constateeren. De verminderde waarde van het djatihout gaf in verslagmaand een decrees van ruim 7 ton; in het afgelopen halfjaar leverde het djatibedrijf ruim f 2.— m/m minder op dan in de overeenkomstige periode van 1929, terwijl de wildhoutbosschen f 0.378 m/m ten achter bleven. De totaal-ontvangsten waren ruim f 3.5 m/m minder dan 6/12 der met f 2.5 m/m verhoogde jaarraming. De rubber- en de kina- en thee-ondernemingen gaven tegenvallers, die in het afgelopen jaargedeelte t.a.v. 1929 opliepen tot resp. f 0.987 m/m en f 0.039 m/m en t.a.v. de overeenkomstige ramingscijfers tot resp. f 1.3 m/m en f 0.176 m/m.

— Als zeer ongunstige factor in de uitkomsten der *bedrijven* mocht de opbrengst van de S.S. en Tramwegen worden genoemd. Verslagmaand geeft een cijfer te zien, dat weliswaar ruim 9 ton hooger is dan in de maand tevoren, doch ruim f 1.9 m/m lager dan in dezelfde maand van het vorige jaar. Hierdoor beliep het decrees op het einde van verslagmaand een bedrag van f 5.8 m/m, waarvan f 5.5 m/m te wijten is aan verminderde opbrengsten van het Javanet, waarvan f 4.7 m/m wegens minder goederenvervoer en overigens wegens afname van het reizigerstransport. De bedrijfsresultaten over het afgelopen halfjaar bleven ruim f 10.— m/m beneden het evenredig deel der jaarraming. De P. T. en T.-opbrengsten waren in verslagmaand wederom circa 1 ton hooger dan in dezelfde maand van 1929, waardoor het accres tot 4 ton aangroeide. De opbrengsten in verslagmaand zoowel als die in het afgelopen halfjaar bleven echter nog beneden de evenredige gedeelten der met circa f 2.— m/m verhoogde jaarraming en wel resp. f 0.117 m/m en f 0.543 m/m. Ook het havenwezen gaf bevredigende uitkomsten. Hoewel aan goederengeld f 0.154 m/m minder werd ontvangen dan in het eerste halfjaar 1929, waren de totaal-ontvangsten in het afgelopen halfjaar, dank zij de toename der ontvangsten uit de havenbedrijven, f 0.53 m/m hooger dan in dezelfde periode van het vorige jaar. Het 6/12 der jaarraming werd overschreden met f 0.318 m/m. De opbrengst van den baggerdienst was in het afgelopen jaargedeelte f 0.184 m/m lager dan in het eerste halfjaar 1929, doch ook bij dit bedrijf overtroffen de ontvangsten 6/12 der raming en wel met f 0.357 m/m. De bedrijfsresultaten van den dienst voor W. en E. en van de Landsdrukkerij zijn eveneens bevredigend. De op het einde van verslagmaand geboekte ontvangsten bedroegen resp. f 0.236 m/m en f 0.124 m/m meer dan op ultimo Juni 1929. De achterstand bij de raming houdt verband met bij die bedrijven immer nog te boeken posten wegens uitstaande vorderingen en wegens met andere diensten te verrekenen bedragen.

De hoogere opbrengst van de groep *allerlei middelen* in vergelijking met het vorige jaar is hoofdzakelijk een gevolg van de meerdere ontvangsten aan afkoop-heerendienst-gelden. Deze post leverde in het

afgelopen halfjaar f 0.586 m/m meer op dan in hetzelfde tijdvak van 1929 en bijna f 1.— m/m meer dan de raming deed verwachten. De overige posten geven geen belangrijke verschillen te zien. Bij vergelijking van het totaal der halfjaarpbrengsten met de som der ramingscijfers kan een bedrag van circa f 7.— m/m aan nog niet gestorte winstaandeelen en concessierechten buiten beschouwing blijven, zoodat het nadeelig verschil dan slechts ruim f 0.2 m/m bedraagt.

· BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. DE ONTWIKKELING VAN HET SUIKERVERBRUIK EN DE VOORRADEN GEDURENDE DE LAATSTE ZEVEN CAMPAGNEJAREN.

Dr. Gustav Mikusch te Weenen schrijft ons:

Terwijl men van de suikerproductie gedurende de campagne 1929/30 reeds een vrijwel juist overzicht heeft, is het verbruik van dit oogstjaar voorloopig slechts voor een klein aantal landen nauwkeurig bekend. De oorzaken, waardoor men de verbruikscijfers eerst later dan de productiecijfers kent, zijn tweeledig. Voor alles strekt de eigenlijke campagne, d.i. de tijd van de bewerking van den beetwortel of het riet, zich slechts over een deel van het jaar, het verbruik echter over het geheele jaar uit. Bovendien is het veel gemakkelijker het resultaat van het geringe aantal fabrieken dan de consumptie, die vaak uit binnen- en buitenlandsche suiker bestaat, en betrekking heeft, zoewel op nieuwe oogsten als op oude voorraden, vast te stellen.

Over de verbruiksentwikkeling is men slechts doorlopend op de hoogte voor die landen, welke maandelijks of anders periodiek opstellingen over het verbruik laten verschijnen en dit zijn vaak uitsluitend die landen, in welke de verbruiksaccijns een belangrijke bron van inkomsten voor den staat vormt, waardoor het verbruik nauwkeurig wordt gecontroleerd.

Terwijl andere statistici reeds tamelijk vroeg hun statistieken van het verbruik opstellen, volg ik den regel eerst dan mijn verbruiksstatistiek te publiceren, wanneer er zooveel gegevens beschikbaar zijn, dat voor alle landen, voor welke überhaupt nauwkeurige cijfers te verkrijgen zijn, ook reeds half betrouwbaar materiaal aanwezig is. Weliswaar is het dan steeds nog vele jaren noodzakelijk deze statistieken te onderzoeken en aan de hand van nieuwe en betere getallen te corrigeren.

Om deze reden, kan ik de vraag van de ontwikkeling van het wereldsuikerconsumptie, welke de redactie van dit weekblad mij heeft gesteld, op het oogenblik en nog vele maanden later niet beantwoorden; ik kan slechts een beeld er van geven, hoe het verbruik zich in dat deel van de wereld, dat voortdurend onder statistische controle staat, ontwikkeld heeft, omdat ten aanzien van de overige landen voor de laatste campagne nog bijna geen materiaal ter beschikking staat.

Het zal wellicht opvallen, dat bij de suikerstatistiek de zoo juist besproken verschillen in de opvatting over het juiste tijdstip van publicatie, laten wij zeggen van een verbruiksstatistiek, kunnen bestaan. Men moet echter niet vergeten, dat op statistisch gebied en in het bijzonder ook bij de suikerstatistiek zich een aantal tegenstrijdige vragen voordoen, wier beantwoording zeer sterk van de individuele opvattingen afhangt.

Daar iedere statisticus zijn eigen methoden bij het verzamelen en groepeeren van cijfers volgt, moet men er zich voor hoeden, zonder meer de cijfers van twee statistici met elkaar te vergelijken, want men zou daarbij tot zeer foutieve conclusies kunnen komen.

Dat een dergelijke verscheidenheid in de suikerstatistieken bestaat is tot op zekere hoogte lastig. Toch is dit inconvenient niet zoo groot als het schijnt, want hoewel ook de cijfers van A. en B. in den regel niet vergelijkbaar zijn, kan men de ontwikkeling van de cijfers van A. en de ontwikkeling van de cijfers

van B. nagaan en daarop komt het toch vooral bij de uit de statistiek te trekken conclusies aan.

Bij ieder statistisch getal is de absolute waarde uiterst gering, eigenlijk gelijk aan nul. Slechts door vergelijking met andere grootheden, die wij bewust of onbewust weten te waardeeren, begint een dergelijk getal voor ons te leven. Indien nu een statisticus trouw blijft aan zijn systeem, dan zijn zijn eigen cijfers onderling te vergelijken en zijn daaruit bepaalde conclusies te trekken betreffende de ontwikkeling van de productie, de consumptie, de voorraden, enz. Dit voordeel is misschien grooter dan wanneer de betreffende statisticus tot een verbetering van zijn methode overging, en zonder de cijfers van de vroegere jaren volgens de nieuwe methode te rectificeren, plotseling op andere basis berekende getallen publiceert.

Daar ik, zooals reeds opgemerkt, niet in staat ben mijn statistiek van het wereldverbruik voor 1929/30 reeds thans uit te werken, moet ik mij bij de beoordeeling van de verbruiksontwikkeling tot die landen beperken, waarvoor voldoende betrouwbare cijfers reeds te verkrijgen zijn. Dit zijn slechts de Europeesche landen.

* *

De volgende tabel toont de ontwikkeling van het verbruik in 17 landen van Europa voor de jaren 1923/24—1929/30.

Verbruik in duizend metrieke tonnen ruwsuikerwaarde.

	1923/ '24	1924/ '25	1925/ '26	1926/ '27	1927/ '28	1928/ '29	1929/ '30
Duitschland ..	918	1.402	1.432	1.521	1.623	1.693	1.654
Tsjechoslowakije	362	390	408	370	393	407	403 ¹
Oostenrijk	150 ¹	176	198	176	202	209	219
Hongarije	49	84	91	103	113	116	113
Frankrijk	827	931	979	816	971	1.020	1.043
België	168	193	192	192	210	223	226
Nederland	189	210	213	219	232	240	269
Engeland	1.760	1.852	1.940	1.895	2.149	2.191	2.090
Ierland	91	95	103	103	109	112	110 ¹
Polen	203	281	297	343	386	411	395 ¹
Italië	347	336	361	367	379	395	381
Spanje	223	232	234	258	269	286	295
Zweden	203	224	223	213	231	244	270
Zwitserland....	128	145	155	134	166	172	173
Noorwegen	70	82	83	73	82	87	90 ¹
Finland	59	71	80	74	88	96	96 ¹
Griekenland....	52	64	63	65	67	70	70 ¹
	5.799	6.768	7.052	6.922	7.670	7.972	7.897

¹) Laatste campagnejaar geschat.

Hieruit blijkt, dat het verbruik gedurende het campagnejaar 1923/24 in de betreffende landen 5.799.000 metrieke tonnen ruwsuikerwaarde bedroeg en tot 1928/29 bijna onafgebroken tot 7.972.000 ton ruwsuikerwaarde is gestegen. Van 1928/29 op 1929/30 is tot dusverre een daling van 75.000 ton waar te nemen. Daar deze cijfers echter gedeeltelijk nog voorloopig zijn, is het mogelijk, dat deze teruggang nog iets toe- of afneemt. In ieder geval kunnen wij zeggen, dat ondanks de lage suikerprijzen, die, ook in de landen met hoge invoerrechten en accijnzen, suiker tot een goedkoop voedingsmiddel maken en ondanks een intensieve propaganda voor het gebruik van suiker in meerdere landen het „zichtbare” verbruik een vermindering heeft ondergaan.

Het woord „zichtbaar” wordt gebruikt, omdat het werkelijke verbruik, dus het verbruik van suiker in de huishoudingen, in restaurants, in de suikerwerkende industrie enz. niet is vast te stellen. Dit werkelijke verbruik is uit bepaalde factoren en omstandigheden eenigermate te berekenen, maar steeds slechts bij benadering. Indien van „verbruik” wordt gesproken en niets erbij wordt vermeld, verstaat men hieronder steeds het z.g. „zichtbare” verbruik, dat is die suikerhoeveelheid, die uit de fabrieken en entrepôts in het vrije verkeer komt en daarmee ook aan de controle van den statisticus ontsnapt.

Zoodra de suiker in het vrije verkeer komt, wat eerst na betaling van de accijnzen wordt toegestaan, interesseert de overheid zich er niet meer voor en daarmee verliest de suikerstatisticus de belangrijkste hulp bij zijn arbeid.

De in het vrije verkeer komende suiker kan zeer snel in werkelijk verbruik worden omgezet, maar zij kan ook bij handelaren, in de suikerwerkende fabriek of in de kast van de huisvrouw weken of maanden blijven liggen voor zij werkelijk geconsumeerd of verwerkt wordt.

De suiker, die bij den handel, in de suikerwerkende industrie en bij de consumenten ligt, vormt de onzichtbare voorraad. Deze onzichtbare voorraad vormt in de voorraadstatistiek hetzelfde vraagstuk voor den statisticus als het werkelijke verbruik in de verbruiksstatistiek.

Buiten de in de eerste tabel vermelde Europeesche landen zijn er nog eenige overzeesche landen, waarvoor de verbruiksontwikkeling in den allerlaatsten tijd wel niet geheel juist is vast te stellen, maar toch eenigermate te schatten is.

Hieronder vallen in de eerste plaats de Vereenigde Staten, het grootste suikerverbruiksgebied van de geheele wereld. Zeven jaren geleden verbruikten de Ver. Staten alleen bijna zooveel suiker als de zeventien in de tabel opgenomen Europeesche landen tezamen. Daar echter in de Ver. Staten geen suikeraccijns bestaat, maar alleen de uit het buitenland (niet de koloniën) ingevoerde suiker aan een invoerrecht is onderworpen, registreert de overheid slechts den in- en uitvoer. Daarentegen wordt het verloop van de binnenlandsche suiker evenals het verloop van de ingevoerde suiker, zoodra de rechten betaald zijn, niet meer gevolgd. Hieraan is het feit toe te schrijven, dat voor dit buitengewoon belangrijke verbruiksgebied geen officieele verbruiksstatistieken bestaan en slechts door verschillende statistische bureaus cijfers over de verbruiksontwikkeling worden gepubliceerd, cijfers, die gedeeltelijk op combinaties berusten en daarom in het geheel niet die betrouwbaarheid bezitten als de officieele verbruiksstatistieken resp. bij zuivere invoerlanden de verbruiksstatistiek vervangende invoerstatistiek.

De cijfers over het verbruik van de Ver. Staten in de afzonderlijke jaren loopen, ook wanneer men slechts de goed opgestelde statistieken in aanmerking neemt, 100.000—200.000 ton per jaar, ja zelfs meer uiteen. Soms worden ook maandstatistieken opgesteld, maar in het algemeen worden slechts halfjaar- of jaarstatistieken gepubliceerd. Hieraan ontleenen wij het jaarverbruik in de Ver. Staten.

Suikerverbruik in de Ver. Staten.

1923/24....	5.477.000 ton	1927/28....	5.985.000 ton
1924/25....	5.976.000 "	1928/29....	6.564.000 "
1925/26....	5.831.000 "	1929/30....	6.412.000 "
1926/27....	6.020.000 "		

Deze cijfers zijn echter om de bovenvermelde redenen slechts eenigermate juist, hoewel zij het resultaat van zeer nauwkeurige berekeningen van goede kenners van het land voorstellen en met de opgaven van erkende Amerikaansche statistici zijn vergeleken.

Van 1923/24 tot 1928/29 is het verbruik van de Ver. Staten bijna onafgebroken toegenomen; daarentegen wordt van 1928/29 tot 1929/30 een teruggang van ongeveer 150.000 ton vermeld.

De Amerikaansche statistieken worden meestal voor het kalenderjaar gegeven en ook volgens deze is voor het loopende kalenderjaar tot einde Augustus in vergelijking met de overeenkomstige periode van het vorige jaar een daling van 200.000 ton waar te nemen.

Een tweede overzeesch land, waarvoor ook nog bepaalde conclusies over de verbruiksontwikkeling van het laatste jaar zijn te trekken, is Argentinië. Voor dit land bedraagt het jaarverbruik tel quel als volgt:

Suikerverbruik van Argentinië.

1923/'24....	265.000 ton	1927/'28....	330.000 ton
1924/'25....	295.000 "	1928/'29....	350.000 "
1925/'26....	330.000 "	1929/'30....	360.000 "
1926/'27....	330.000 "		

Een derde overzeesch land, waarvoor ook verbruikscijfers over de laatste zeven campagnejaren (1923/'24—1929/'30) aanwezig zijn, is Java. Doch ook hier, evenals bij de Vereenigde Staten en Argentinië, betreft het particuliere opstellingen, die niet een zoo groote betrouwbaarheid bezitten als ambtelijke gegevens in landen, die het suikerverbruik met een accijns belasten.

De verbruikscijfers voor Java in suiker tel quel uitgedrukt zijn:

Suikerverbruik van Java.

1923/'24....	148.000 ton	1927/'28....	281.000 ton
1924/'25....	180.000 "	1928/'29....	320.000 "
1925/'26....	200.000 "	1929/'30....	375.000 "
1926/'27....	237.000 "		

* * *

In het campagnejaar 1928/'29 bedroeg het wereldverbruik 27.343.000 ton tegenover een wereldproductie van 28.819.000 ton. Bij het verbruik en de productie is daarbij slechts met biet- en rietsuiker, dus niet met palm- of maïssuiker gerekend en bij de rietsuiker is de in bepaalde primitieve fabrieken van het Verre Oosten en Midden- en Zuid-Amerika geproduceerde suiker van een lager gehalte wegens de onmogelijkheid van statistische berekening niet in aanmerking genomen.

Wat het campagnejaar 1929/'30 betreft, bedraagt de productie, volgens de laatste gegevens, 28.495.000 ton (ruwzuikervoorraad). Het wereldverbruik is mij, zooals reeds opgemerkt, niet bekend. De landen, die ik statistisch kan nagaan, tonen over 1929/'30 een totaal verbruik van 15.044.000 ton tegen 15.206.000 ton in 1928/'29. Dit beteekent dus een daling van 162.000 ton. Indien men bedenkt, dat wat het overige deel van de wereld betreft, voor Sovjet-Rusland een aanzienlijke vermindering van het verbruik vaststaat, geeft men, ondanks de gunstige ontwikkeling van het suikerverbruik in eenige exotische landen, van een buitengewoon optimisme blijk, wanneer men meent, dat het dan nog overblijvende deel van de wereld een zoo sterke toeneming van het verbruik zal aantonen, dat de daling in de statistisch gecontroleerde landen en in Sovjet-Rusland gecompenseerd wordt.

Blijkt dit juist te zijn, wat niet onmogelijk is, dan zouden wij voor het oogstjaar 1929/'30 een statistisch verbruik van 27.343.000 ton hebben, waarbij nog ongeveer 200.000 ton niet statistisch te berekenen verbruik gevoegd moet worden. Dit niet statistisch te berekenen verbruik bedraagt gemiddeld ongeveer 200.000 ton jaarlijks en betreft suiker, die verdwijnt zonder dat het na te gaan is, wat met haar gebeurd is. Een aanzienlijk aandeel in dit statistisch niet te berekenen verbruik neemt de suiker in, die op zee door schipbreuk of andere beschadiging bij het transport verloren gaat.

Tezamen met het statistisch niet te berekenen verbruik zou het campagnejaar 1929/'30 een totaalverbruik van 27.543.000 ton geven tegen een totale productie van 28.495.000 ton, of met andere woorden, de wereldvoorraden zouden aan het eind van het oogstjaar 1929/'30 met 1. miljoen ton zijn gestegen.

* * *

Wat den wereldvoorraad betreft, moet ik weer een onvolkomenheid in mijn statistiek erkennen. Wanneer ik van andere statistici volledige opstellingen van de wereldvoorraden zie, bewonder ik hun werk, zonder echter tot een dergelijken arbeid te kunnen besluiten, omdat ik van meening ben, dat half bruikbare voorraadscijfers slechts voor een zeer klein gedeelte van de wereld te geven zijn, waarbij men ook met deze beperkingen vaak nog een oog moet toedoen.

Een zekere gevolgtrekking over de wereldvoorraden staan in elk geval de voorraden in die landen toe, waarvoor eenigszins bruikbare voorraadscijfers — natuurlijk slechts betreffende de zichtbare voorraden — ter beschikking staan. In de volgende tabel hebben wij een dergelijke voorraadstatistiek opgesteld, waarbij echter opgemerkt zij, dat ik mij voor de voorraden in de Ver. Staten en Cuba op de cijfers van Willett & Gray baseer. Mij staan wel geen middelen ter controle ten dienste, maar ik twijfel er niet aan, dat de bekende statistici voor het hen zoo bekende gebied de beste cijfers opstellen, die überhaupt verkregen kunnen worden.

Ook in deze tabel zijn alle in andere eenheden dan metrieke tonnen ruwzuikerwaarde gepubliceerde cijfers op metrieke tonnen ruwzuikerwaarde omgerekend.

Eindvoorraden in duizend metrieke tonnen ruwzuikerwaarde.

	1922/'23	1923/'24	1924/'25	1925/'26	1926/'27	1927/'28	1928/'29	1929/'30
Duitschl. .	158	69	82	184	250	229	232	326
Taj. Slow.	9	7	36	44	9	47	34	45 ¹
Oostenrijk	—	1	5	2	1	3	7	13
Hongarije	10	2	17	8	7	9	13	14
Frankrijk	74	55	74	90	141	107	201	210
België....	26	15	35	25	27	46	69	61
Nederland	16	11	16	72	27	40	100	76
Engeland	261	145	305	378	263	157	183	165 ¹
Polen....	6	17	—	20	4	14	31	104 ¹
Italië....	100	130	178	10	2	2	17	70
Spanje ..	46	19	107	156	159	130	104	78
Zweden ..	5	15	27	80	63	81	119	111
Tot. Europa	711	486	882	1.069	953	865	1.110	1.273
Canada ..	55 ¹	40 ¹	50 ¹	85	93	79	72	88
Ver. Staten								
(Alle hav.) ²	200	219	228	347	296	503	907	470
Cuba (hav. en fabr.) ²	628	787	1.268	1.656	1.450	1.419	1.395	2.776
Java....	—	—	—	22	24	7	10	148
Argentinië	118	121	87	217	350	368	358	310 ¹
	1.712	1.653	2.515	3.396	3.166	3.241	3.852	5.065

¹) Geschat. ²) Volgens Willett & Gray.

De bovenstaande tabel toont, dat in de periode, die wij hier op het oog hebben, dat is van het begin van de campagne 1923/'24 tot het einde van de campagne 1929/'30 het verloop van de voorraden zoodanig was, dat de beginvoorraden van 1923/'24, die gelijk zijn aan de eindvoorraden van 1922/'23, in twaalf Europeesche en vijf overzeesche landen 1.712.000 ton bedroegen en dat deze voorraden aan het einde van de campagne 1929/'30 tot 5.065.000 ton zijn aangegroeid. In dat deel van de wereld, waarover betrouwbare statistieken ter beschikking staan, waren dus de voorraden aan het eind van 1929/'30 bijna 3.500.000 ton grooter dan in het begin van 1923/'24.

Wat de voorraden in de geheele wereld betreft, kunnen wij alleen door vergelijking van de productie- en consumptiecijfers in de verschillende campagnes een bepaalde conclusie trekken over het verloop van de voorraden. Een onzekere factor is echter, dat het niet te controleeren verbruik aanzienlijk schommelt en zooals uit verschillende aanwijzingen is op te maken in vele jaren niet 200.000 ton, maar misschien 300.000 ton, in andere jaren slechts ongeveer 150.000 ton bedraagt. Toch mag ik op grond van mijn aantekeningen over de wereldproductie en -consumptie aannemen, dat in de jaren 1923/'24 tot 1928/'29 de totale productie het totale verbruik met ongeveer 3.500.000 ton overtroffen heeft, waaruit een aangroei van de voorraden met dezelfde hoeveelheid is op te maken.

Indien wij nu bij deze hoeveelheid nog de rond 1.000.000 ton suiker voegen, waarmede gedurende de campagne 1929/'30 de voorraden vermoedelijk nog zijn aangegroeid, dan komen wij op 4.300.000 ton, waarvan bijna 3.500.000 ton, zooals reeds gezegd, statistisch te controleeren zijn.

Hoe groot de wereldvoorraden aan het eind van 1922/'23 waren, is niet meer na te gaan; zij waren echter volgens de meening van experts betrekkelijk gering. Indien sedert dien tijd de voorraden met

4.300.000 ton zijn gestegen, dan beteekent dit een stijging van een suikerhoeveelheid, die door de wezeld, laten wij zeggen, in twee maanden gemakkelijk geconsumeerd wordt. Hoe blij zouden de meeste groot-industrieelen zijn, wanneer zij op het oogenblik geen grootere voorraden, als met het verbruik van twee maanden overkomende, hadden!

Bovendien moet nog in aanmerking worden genomen, dat de onzichtbare voorraden op het oogenblik zeer gering zijn. Zij zullen ook aan het einde van 1922/23 niet groot zijn geweest, maar toch in elk geval groter dan thans.

Indien de suikerprijzen zich gedurende eenige weken zouden herstellen en er een gemotiveerde stijging te verwachten zou zijn, zou de handel zich vermoedelijk haasten zijn voorraden weder aan te vullen en het zou in het geheel niet te verwonderen zijn, indien in een oogwenk de helft van de hoeveelheid, welke thans meer dan normaal aanwezig is, van zichtbare in onzichtbare voorraden veranderd zou worden. Dan zou nog het vraagstuk overblijven de overige helft langzamerhand af te stooten. Wanneer echter het tijdstip zal komen, waarop de prijsbeweging zich definitief omkeert en de stemming van de koopers eveneens wisselt, is niet te zeggen. Voor den allernaasten tijd heeft het den schijn, dat de zichtbare voorraden nog verder zullen aangroeien.

Weenen, 10 October 1930.

AANTEKENINGEN.

Een jaar beurscrisis.

Weldra zal het een jaar geleden zijn, dat op de New-Yorksche beurs een buitengewoon record tot stand kwam: niet minder dan 12.894.650 aandelen toch werden op den 24en October 1929, den beruchten „Zwartten Donderdag”, in Wall Street tot steeds lager dalende koersen omgezet. Hiermede kwam een einde aan de hausse-beweging, die zoo vele jaren achtereen had geduurd. Maar reeds enkele dagen later, op 29 October, den wellicht nog beruchter geworden „Zwartten Dinsdag”, werd door aanbod van de zijde van het angstig geworden publiek, van talrijke groote en ontelbare kleine speculanten, door gedwongen en vrijwillige liquidaties zelfs dit record gebroken: de bij de onstuimige verkoopen uren ten achter zijnde „ticker” wees toen een omzet van 16.410.030 aandelen aan, waarmede de grootste beurskrach, welke de geschiedenis tot dusverre had gekend zich had voltrokken, zoo lezen wij in het jongste maandbericht van de Rotterdamsche Bankvereniging.

In het sedert verlopen jaar zijn herstelbewegingen en nieuwe dalingen op de genoemde beurscrisis-dagen, die — zoals steeds duidelijker werd — de economische wereldcrisis niet veroorzaakten, maar daaraan slechts zichtbare uitdrukking verleenden, gevolgd, maar in zijn geheel genomen is de afgelopen periode toch te kenmerken als een jaar van depressie, een crisis-jaar.

Het kwam ons niet misplaatst voor een terugblik op deze tijdruimte te werpen en de koersvariatiën, die zich daarin hebben voorgedaan, te vergelijken met die van voorafgaande jaren. Daartoe hebben wij de koersontwikkeling op de zes voornaamste beurzen, n.l. die van Amsterdam, Berlijn, Brussel, Londen, Parijs en New-York weergegeven en wel met behulp van alleszins betrouwbare Indexcijfers, waarin het typische beeld, dat ieder dezer beurzen in de periode 1926—1930 te zien gaf, tot uitdrukking komt. Hierdoor wordt tevens weergegeven, hoe verschillend, bij overigens menigvuldige overeenstemming, toch ook de koersontwikkeling aan de beurzen is geweest.

Deze verschillen zijn gedeeltelijk door het soortelijk onderscheid der voor deze beurzen belangrijkste fondsen te voorschijn geroepen: voor de Amsterdamsche beurs hebben bijv. koloniale aandelen een geheel andere beteekenis als voor die van Berlijn en New-York; voor de Brusselsche spelen financieringsmaatschappijen een geheel andere rol als voor Parijs

en zelfs voor Londen enz. Gedeeltelijk zijn deze verschillen echter ook daardoor ontstaan, dat de eene beurs den handel in nieuwe waarden met grootere bereidwilligheid toestaat dan de andere, nieuwe fondsen dientengevolge gemakkelijker de aandacht der speculatie trekken dan elders en splitsing van stukken met groote in die met kleinere nominale waarde op de eene beurs dikwijls en op de andere in het geheel niet voorkomt; al dergelijke omstandigheden doen hun invloed op de koersen en op de indexcijfers gelden. Derstgenoemde factor heeft men getracht uit te schakelen door zooveel mogelijk slechts reeds langen tijd toonaangevende waarden op te nemen en alleen dan van dien regel af te wijken, als het nieuwe waarden betrof, die uit fusie of verwisseling van oudere waren voortgekomen of ook zulke, die een zoo belangrijke plaats in het beursleven innemen, dat het beeld onjuist zou zijn geworden, wanneer men ze buiten beschouwing liet. Bekend is voorts, dat kapitaalsuitbreidingen, claims enz. eveneens van invloed op de koersontwikkeling zijn — nu eens als hausse-motief, dan weder als baisse-factor — zoodat ook de Indexcijfers daarvan den invloed moeten ondergaan.

Uit de Indexcijfers zal een zekere onafhankelijkheid der beurzen van elkander blijken, daar bij alle het hoogtepunt der koersbeweging geenszins in den herfst van 1929 ligt: bij de meeste Europeesche beurzen valt dit belangrijk eerder, waarbij het karakter der tot maatstaf dienende fondsen (koloniale waarden, kunstzijde enz.) de meerdere of mindere belangrijkheid van New-York voor de Europeesche beurzen en de economische toestand in elk der desbetreffende landen van invloed zijn.

De *Indexcijfers der Amsterdamsche beurs* toonen, dat een lange periode van hoogste koersen in 1928 en daarop nogmaals in de eerste maanden van 1929 te registreeren viel, waarop in navolging van New-York midden in den zomer een laatste, alle records slaande hausse-beweging volgde. De val na September 1929 is zoo sterk, dat het gemiddelde Indexcijfer op het einde des jaars het algemeene koersniveau tot de hoogte van begin 1927 doet dalen. Sedert is, zij het dan ook met schommelingen, het Indexcijfer beneden dat van 1926 gevallen.¹⁾

Indexcijfers voor de Amsterdamsche Beurs 1926—1930.¹⁾

Jaar	Begin Januari	Begin April	Begin Augustus	Begin November
	I ²⁾			
1926.....	250.30	243.70	238.02	245.84
1927.....	253.11	262.85	268.02	279.87
1928.....	333.78	331.33	327.70	325.33
1929.....	335.03	340.42	340.09	291.84
1930.....	256.59	258.77	208.49	
	II ³⁾			
1926.....	100.00	96.32	94.08	97.17
1927.....	100.04	103.89	105.94	110.62
1928.....	100.00	99.27	98.19	97.47
1929.....	100.37	101.99	101.89	87.43
1930.....	76.87	77.53	62.46	

¹⁾ Eigen samenstelling. ²⁾ In pCt. der nominale waarde.

³⁾ Voor 1926—1927 Jan. 1926 = 100; voor 1928—1930 Jan. 1928 = 100.

Bij de *Berlijnsche* koersen speelt de algemeene economische toestand een belangrijke rol. Tot medio 1927 duurt het na de stabilisatie ingetreden herstel voort; daarop volgt na een daling een lange periode van slechts weinig teruglopende koersen, tot begin 1929 een bijna ononderbroken baissegolf optreedt, die de koersen tenslotte beneden die van 1926 en ongeveer tot de helft der hoogste noteeringen van 1927 doet dalen.

De *Indexcijfers der Brusselsche beurs* laten een stijging tot midden 1928 en daarna een daling zien,

¹⁾ In het betreffende maandbericht zijn de indexcijfers van alle maanden vermeld. Wegens gebrek aan plaatsruimte volstaan wij met het weergeven van de indexcijfers van enkele maanden. (Red.)

Index der koersen van 125 Deutsche aandelen (29 Groepen) der „Frankfurter Zeitung“ (1926 = 100).

Jaar	Begin Januari	Begin April	Begin Augustus	Begin November
1926.....	58.91	90 00	—	—
1927.....	141.82	164.27	149.73	132.94
1928.....	144.64	142.16	141.86	135.46
1929.....	136.18	131.95	122 96	110.14
1930.....	104.88	109.68	96.11	

totdat ook hier begin 1929 weder ongeveer het hoogste niveau is bereikt; de daarop gevolgde daling doet de koersen tot twee derden van den aanvankelijken stand en tot minder dan de helft van de hoogste noteringen zinken. Hierbij moet rekening worden gehouden met den invloed der z.g. Loewenstein-hausse en der Loewenstein-crisis. Voor zoover het aandelen van „trusts“ en „financieringsmaatschappijen“ betreft, is de toestand van bepaalde takken van industrie van invloed, maar evenzeer de teleurstelling, welke de resultaten van sommige nieuwe creaties tengevolge hebben. Betrekkelijk gering zijn hier de koersvariaties voor de aandelen van oude industriële ondernemingen.

Index der koersen van 120 aandelen op de Brusselsche beurs¹⁾. (1-1-1928 = 100).

Jaar	Begin Jan.	Begin Maart	Begin April	Begin Juni	Begin Aug.	Begin Oct.	Begin Nov.	Begin Dec.
1928..	100	108	123	129	108	122	119	116
1929..	118	114	113	102	100	91	87	77
1930..	76	67	74	72	63			

¹⁾ Banque Nationale de Belgique.

De Londensche Indexcijfers laten slechts betrekkelijk beperkte koersschommelingen zien. Hier brengt eerst het jaar 1929 de hoogste koersen en ook de met de crisis ingetreden daling is, blijkbaar wegens de niet zoo wilde voorafgaande rijzing, van geringeren omvang. Tegenover 1926 bedraagt de gemiddelde stijging slechts ongeveer 30 pCt. en ook de daling heeft geen grootere verliezen ten gevolge. Ook hier kan men echter zeggen, dat in één jaar te niet gedaan werd, wat in vier jaren werd opgebouwd of ook, dat één jaar de hier weliswaar geringere overdrijvingen der vier voorafgaande jaren rectificeerde.

Index der koersen van 298 aandelen op de Londensche beurs¹⁾. (December 1921 = 100.)

Jaar	Midden Januari	Midden April	Midden Juni	Midden Sept.	Midden Nov.	Midden Dec.
1926..	132.6	128.7	133.6	136.5	135.9	135.7
1927..	138.5	140.4	141.5	144.2	145.9	146.9
1928..	147.9	154.7	152.7	156.7	159.4	158.8
1929..	163.4	169.5	157.9	165.4	147.0	147.1
1930..	146.7	147.9	135.5	134.6		

¹⁾ Banker's Magazine.

Voor de Parijsche beurs valt de vijfjarige periode van ons overzicht bijna geheel samen met de stabilisatie der valuta, zoodat met uitzondering van 1926 de invloed der inflatie is uitgeschakeld. De koersen stijgen tot begin 1929 eerst tamelijk regelmatig, later sneller, loopen daarna iets terug om in October hun hoogtepunt te bereiken. De daarop volgende daling wordt door een zeer opmerkelijk herstel in het begin van 1930 onderbroken, doch dan treedt weder een krachtige daling in.

Index der koersen van 300 aandelen op de Parijsche beurs (Fransche waarden¹⁾). (1913 = 100).

Jaar	Begin Jan.	Begin Maart	Begin April	Begin Juni	Begin Aug.	Begin Oct.	Begin Nov.	Begin Dec.
1926 ²⁾	261	275	267	275	350	345	259	239
1927..	232	262	280	293	291	292	294	290
1928..	315	334	368	419	397	451	450	467
1929..	483	549	535	512	497	518	489	461
1930..	463	479	478	462	440			

¹⁾ Statistique Générale de la France.

²⁾ Cursief: (1901—10 = 100).

Tenslotte *New-York*. Het feit, dat het Indexcijfer voor industriële aandelen van Jan. 1926 tot Jan. 1928 precies verdubbelt, dat het in den loop van 1928 nog met 300 pCt. verder stijgt en in Sept. 1929 eindelijk ruim het zeventvoud van begin 1926 bedraagt, maakt iedere toelichting overbodig. Hier heeft men te doen met overdrijving van op zichzelf reële, gunstige factoren en zoo doen zich, ondanks koersreacties, die de Indexcijfers nagenoeg halveerden, telkens weder nieuwe herstelbewegingen voor, zoodat zij ook thans nog boven die der maanden van Jan. 1926 tot Nov. 1928 liggen.

„Barrons' Averages“ (Indexcijfers der New-Yorksche beurs) 1926—1930.

Jaar	Begin Januari	Begin April	Begin Augustus	Begin November
Industriële aandelen				
1926.....	100.00	86.63	116.79	111.22
1927.....	118.87	133.00	161.42	164.89
1928.....	200.90	238.29	260.80	392.12
1929.....	510.72	559.97	618.77	403.45
1930.....	389.78	555.49	441.62	
Spoorwegaandelen				
1926.....	100.00	91.28	108.42	110.34
1927.....	112.91	137.86	155.77	150.08
1928.....	156.76	160.13	156.30	175.41
1929.....	195.94	193.01	239.15	183.71
1930.....	185.81	220.87	171.25	

De discountverhooging van de Deutsche Rijksbank.

De verhooging van het disconto van 4 op 5 pCt. heeft het officieele rentetarief in Duitschland gebracht op een niveau, dat tweemaal zoo hoog is als dat in de Ver. Staten, Frankrijk, België en Zwitserland en 2 pCt. hooger dan dat in Engeland en Nederland. Daarmede is de marge, die tot verleden jaar tussehen het Duitsche disconto en de disconto's van de belangrijkste circulatiebanken bestond, weer hersteld. Immers men moet niet vergeten, dat een disconto van 4 pCt. in verband met den algemeenen rentestand in Duitschland zeer laag was en ten deele was toe te schrijven aan de lage geldkoersen op de internationale geldmarkten. De verhooging van het disconto is echter vrijwel uitsluitend een gevolg van de politieke verhoudingen in Duitschland, die een vertrouwenscrisis hebben doen ontstaan, welke tot uiting is gekomen in een daling van den wisselkoers, als gevolg van de geldonttrekkingen, welke de laatste weken op groote schaal hebben plaats gevonden. De Rijksbank zag zich daardoor genoodzaakt tot een aanzienlijke afgifte van goud en deviezen.

De goudvoorraad en de deviezenportefeuille zijn sedert het begin van September met R.M. 432 miljoen afgenomen. Zij bedroegen op 7 October R.M. 2.579 miljoen tegen R.M. 3.011 miljoen op 7 September. Het dekkingspercentage is in een maand tijds met niet minder dan 10 pCt. gedaald. Niettemin stond het op 7 Oct. nog ruim 17 pCt. boven het wettelijk voorgeschreven dekkingspercentage. Hieruit kan men afleiden, dat de positie van de Rijksbank thans gunstiger is, dan tijdens de vertrouwenscrisis in April van het vorige jaar, toen het dekkingspercentage bijna tot 40 pCt. was gedaald en de Rijksbank eveneens tot discountverhooging met een vol procent moest overgaan, maar toen tevens het middel van creditrestrictie moest toepassen.

Niettemin vindt deze discountverhooging plaats in een tijd van depressie, waarin voor het bedrijfsleven een lage rentestand zeer gewenscht zou zijn. Of door dezen maatregel opnieuw op groote schaal gelden op korten termijn zullen worden aangetrokken, dient te worden afgewacht. Vast staat echter wel, dat deze discountverhooging, wil zij inderdaad effectief zijn, gesteund zal moeten worden door een terugkeer van het vertrouwen van het buitenland.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DE INDISCHE MIDDELEN. (In Guldens).

Table with 4 columns: Item, Juni 1930, 1e zes maanden 1930, 1e zes maanden 1929. Categories include Belastingen, Monopolies, Producten, and Bedrijven.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Table of bank discount rates for various cities like Amsterdam, London, Paris, etc., with dates and rates.

OPEN MARKT.

Table of open market exchange rates for 1930, 1929, and 1928, with columns for dates and rates for various locations.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various locations like New York, London, Berlin, etc., with dates and rates.

Table of exchange rates for various European cities like Zurich, Weenen, Prague, etc., with dates and rates.

Table of exchange rates for Stockholm, Copenhagen, Oslo, Helsinki, Buenos Aires, and Montreal, with dates and rates.

1) Teruggegeven belastinggelden.

2) Teruggegeven cijns.

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
11 Oct. 1930	170.400		264.900	30.900	52.080
4 " 1930	171.800		260.500	36.400	52.040
27 Spt. 1930	170.300		257.300	44.000	49.780
13 Spt. 1930	138.807	29.250	264.598	37.318	47.291
6 " 1930	138.822	29.484	265.168	36.812	47.593
30 Aug. 1930	138.832	27.872	260.750	39.260	46.700
23 " 1930	138.812	28.427	262.152	49.632	42.526
12 Oct. 1929	146.393	23.046	314.477	58.604	22.167
13 Oct. 1928	171.560	15.642	327.506	50.277	36.089
23 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
11 Oct. 1930		107.300		***	58
4 " 1930		106.100		***	58
27 Spt. 1930		107.300		***	57
13 Spt. 1930	9.657	28.457	44.261	46.547	56
6 " 1930	9.988	29.775	41.875	45.726	56
30 Aug. 1930	9.927	29.248	40.282	44.967	56
23 " 1930	10.001	33.682	47.515	48.170	51
12 Oct. 1929	10.176	39.853	128.283	29.671	46
13 Oct. 1928	9.850	33.174	93.298	58.172	50
25 Juli 1914	7.259	6.895	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluippost activa.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
8 Oct. 1930	158.683	359.560	57.917	4.879	22.530
1 " 1930	156.803	359.386	56.232	11.917	22.158
24 Sept. 1930	157.427	355.769	60.536	5.672	21.586
17 " 1930	157.511	357.768	58.652	5.377	22.409
10 " 1930	156.574	361.326	54.220	5.770	21.641
3 " 1930	155.522	362.983	51.477	6.229	21.559
9 Oct. 1929	130.737	363.841	26.896	8.836	20.750
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits			Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts	Reserve	
8 Oct. '30	44.666	12.861	66.447	34.251	59.123	52
1 " '30	44.536	21.645	61.318	34.789	57.417	48 ²³ / ₃₂
24 Sept. '30	41.056	13.310	64.174	34.195	61.658	55 ⁷ / ₃₂
17 " '30	38.766	8.934	65.308	33.786	59.743	55 ⁹ / ₁₆
10 " '30	45.911	9.013	67.166	34.137	55.247	50
3 " '30	47.881	7.917	67.427	34.816	52.539	47 ²³ / ₃₂
9 Oct. '29	72.707	8.459	66.244	38.084	28.157	24 ²⁹ / ₃₂
22 Juli '14	11.005	13.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitent.	Wissels	Waarv. op het buitent.	Beleeningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
26 Spt. '30	48.431	443	6.567	25.215	19.027	2.796	3.200
19 " '30	47.672	432	6.726	23.844	18.871	2.790	3.200
12 " '30	47.543	417	6.839	23.669	18.768	2.804	3.200
4 Oct. '29	39.784	103	7.200	27.519	18.635	2.548	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti-culleren
3 Oct. '30	5.304	2.076	74.516	3.910	6.081	7.449
26 Spt. '30	5.304	1.806	73.053	4.289	6.220	8.780
19 " '30	5.304	1.801	72.479	4.600	6.260	7.029
12 " '30	5.304	1.716	72.875	4.506	6.105	6.753
4 Oct. '29	5.612	1.640	67.321	6.380	6.720	5.883
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluippost activa.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

14 October 1930.

Reeds in ons vorige weekbericht kon melding worden gemaakt van de flauwere stemming, welke aan de graanmarkt weder gevolgd was op de vastere houding der markt van de week tevoren. Deze had gedeeltelijk, wat althans tarwe aangaat, haar oorzaak gevonden in klachten over droogte in Australië en in mindere mate ook uit Argentinië. Reeds aan het einde der vorige week echter werd uit beide landen regenval gemeld en toen ook later in den loop dezer week van tijd tot tijd uit Australië berichten bleven komen over regen, met als gevolg daarvan nieuwe zeer rooskleurige rapporten omtrent den stand van den Australischen oogst, droeg dit er in sterke mate toe bij, dat de tarweprijzen weder daalden en de vraag in Europa aanmerkelijk verminderde. In dezelfde richting werkten ook nieuwe zeer groote verschepingen uit Rusland, voortdurend van het dringende aanbod van Russische tarwe tot dalende prijzen en nieuwe bevrachtingen van stoomschepen ter belading met graan van de Russische havens aan de Zwarte Zee. Het op 11 October gepubliceerde Washingtonsche oogstrapport per 10 October bracht nog een kleine verhoging van den tarweoogst der Vereenigde Staten, die nu in totaal geschat wordt op 840 miljoen bushels tegen 806 miljoen in 1929. Uit Canada kwam bericht, dat bij het oogsten in verschillende gedeelten der Prairie-Provincies het beschot meevalt en in Argentinië is, evenals in Australië, het weder gunstig voor de ontwikkeling der te velde staande tarwe. In Engeland was in de afgelopen week de ondernemingslust voor tarwe zeer veel kleiner dan in de vorige week en de zaken beperkten zich hoofdzakelijk tot Australische en Russische tarwe. Het sterke aanbod van Russische tarwe heeft nu en dan de zaken in tarwe uit de Vereenigde Staten grootendeels belemmerd en uit Canada was het aanbod beperkt. Het schijnt, dat men er daar de voorkeur aan geeft, om bij het voortdurende dringende Russische aanbod maar liever op betere prijzen te wachten, evenals in het voorjaar van 1929, toen Argentinië zoo dringend met tarwe aan de markt was. Deze politiek is toen onjuist gebleken, omdat men tenslotte in Canada met zeer veel oude tarwe is blijven zitten. Niet slechts in Engeland, doch ook op het vasteland, heeft in de afgelopen week Russische tarwe een zeer groote rol blijven vervullen en andere soorten werden slechts weinig gekocht. Tot nu toe wordt slechts in Frankrijk de invoer van Russische tarwe bemoeilijkt, doch van groote beteekenis voor de andere exportlanden is dit voorloopig niet, omdat Frankrijk, ondanks zijn kleinen oogst, slechts weinig tarwe koopt. Voor alle exportlanden zal het van zeer groote beteekenis zijn, of Rusland met zijn export van tarwe op den tegenwoordigen voet nog lang zal kunnen voortgaan. Tot nog toe bestaat er geen aanleiding om een spoedige vermindering der Russische verschepingen te verwachten. In de eerstvolgende weken namelijk zullen in de Russische havens nog veel booten beladen moeten worden, die reeds eenigen tijd geleden bevracht zijn en bovendien heeft Rusland ook deze week verdere scheepsruimte opgenomen. Ook is in de officieele Russische berichten voortdurend sprake van den zeer grooten graanoogst van de Oekraïne, binnen welk gebied juist de belangrijkste Russische productiestreken voor graan te vinden zijn. Gedurende de periode van de wat vastere markten van de vorige week, hadden ook berichten over droogte in het wintertarwegebied der Vereenigde Staten de verbetering eenigszins in de hand gewerkt. Daar is echter intusschen bijna overal regen gevallen, zoodat de uitzaai niet meer belemmerd werd en alleen in Oklahoma schijnt de regenval niet voldoende te zijn geweest. De onvoldoende exportvraag naar tarwe heeft in Noord-Amerika deze week weder tot sterke prijsdaling geleid. In Canada, dat veel meer dan de Vereenigde Staten op export is aangewezen, omdat in de Vereenigde Staten het binnenlandsch gebruik een veel grooter gedeelte van den eigen oogst uitmaakt, was de houding der markt het slechtst, doch ook te Chicago kwam de December-termijn weder op het laagste punt, dat tot nog toe bereikt was. Ook in Argentinië vond een flinke prijsdaling plaats, ondanks daling van den pesokoers en den kleinen laatsten Argentijnschen tarwe-oogst. De Argentijnsche tarweverschepingen zijn overigens tegenwoordig van zeer weinig beteekenis. Te Chicago was de markt op 13 October gesloten, doch op den 11den was de notering van tarwe er 5 a 6 dollarcent per 60 lbs. lager dan op den 6den. Te Winnipeg heeft de verlaging in den loop der week 6½ a 7½ cent bedragen en aan de Argentijnsche termijnmarkten 25 a 40 centavos per 100 KG. Dat uit Australië nu en dan zaken plaats vonden naar Britsch-Indië en China heeft de markt niet merkbaar gesteund.

maïsoogst der Vereenigde Staten nog altijd slechts geschat op 2.047 miljoen bushels, hetgeen slechts 64 miljoen meer is dan op 1 September (in het vorige jaar bedroeg de oogst 2.602 miljoen bushels), doch het schijnt, dat men in Amerika een lager cijfer verwacht had.

Zeër slecht is het ook gesteld met de gerstmarkt. Van den Donau bleven de verscheppingen ook deze week klein, doch veel gerst is weder uit Rusland verscheept en bovendien kan zeker zeer binnenkort een toename der Roemeensche verscheppingen verwacht worden, daar nog veel contracten, die vroeger afgesloten zijn, te vervullen vallen.

Ook haver blijft flauw en ofschoon in Engeland wel wat meer kooplust bestond, bleef verdere prijsdaling voor Platahaver toch niet achterwege.

SUIKER.

De afgelopen week waren de verschillende suikermarkten zeer vast gestemd. Bij het bericht, dat de export van Cuba naar de V. S. beperkt zou worden (tot 2.800.000 tons), waarvan in het vorige verslag melding gemaakt werd, voegde zich het nieuws, dat zekere financiële arrangementen Cuba in staat zouden stellen gedurende 5 jaar 1.500.000 tons uit de markt te houden, zoo dit wenschelijk mocht blijken.

In Amerika werd heel wat Ruwsuiker verhandeld tot stijgende prijzen van 1.20 d.c. tot 1.27 d.c. De noteeringen op de New-Yorksche termijnmarkt trokken flink aan doch sloten enkele punten beneden het hoogste punt als volgt: Oct. 1.17; Dec. 1.24; Jan. 1.26; Mrt. 1.33 en Mei 1.41; Spot Centr. 3.24.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. bedroegen deze week 48.000 tons, de versmeltingen 55.000 tons verleden jaar en de voorraden 269.000 tons tegen 665.000 tons.

De laatste Cubastatistiek is als volgt:

Table with 3 columns: 1930, 1929, 1928. Rows include Productie, Consumptie, Weekontv. afscheephavens, Totaal sedert 1/1, Weekexporten, Totale export sedert 1/1, Voorraad afscheephavens, and Voorraad binnenland.

De markt in Engeland volgde schoorvoetend de Amerikaansche stemming, doordat de groote koopers nog steeds terughoudendheid aan den dag leggen.

Op Java kon de V.I.S.P. flinke hoeveelheden van de hand doen tot de laatste limites. De totale verkoopen der afgelopen week bedragen ca. 100.000 tons Superieur en ca. 67.000 tons No. 16 &/hooger.

Het rendement van 152 fabrieken per eind September is ca. 1/2 pCt. minder dan verleden jaar.

Hier te lande was de markt in navolging van New-York en Hamburg zeer vast. De noteeringen op de termijnmarkt te Amsterdam waren aan het einde der week f 1,— hooger dan in het begin.

KOFFIE.

De markt was in de afgelopen week onafgebroken vast. De flauwe stemming, welke onmiddellijk na het uitbreken van de revolutie in Brazilië was ingetreden en waarvan in het vorig Overzicht nog kon worden melding gemaakt, heeft feitelijk slechts één dag geduurd om dadelijk daarop

AN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

Large multi-column table showing prices for various commodities like Tin, Cotton, Wool, Rubber, Sugar, Coffee, and Tea. Columns include descriptions and prices in different units.

huidige officiële noteeringswijze (Jan. 1928); vanaf 16 Dec. 1929 74/5 K.G. Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 Z.-Russische. 3) = Malting vóór de invoering van de huidige c. not. wijze (Jan. 1928). 4) Jaar- en maandgem. afger. op 1/2 pence. 5) Noteering Schotland 60/-.

plaats te maken voor een zooveel vastere. De oorzaak daarvan was, dat het bleek, dat de revolutie veel ernstiger en van veel grooteren omvang was dan aanvankelijk werd vermoed. Aan de verschillende consumptiemarkten dook algemeen vrees op voor belemmering van de verschepingen uit het groote productieland en hoewel tot nu toe verschillende stoomschepen zonder bezwaar uit de uitvoerhavens hebben kunnen vertrekken, wordt de kans op moeilijkheden met de verzending groot geacht, vooral wanneer de verbindingen van het binnenland met de havens mochten worden verbroken. Overigens is het vanzelfsprekend, dat de financieele toestand van Brazilië, die toch reeds precar was, verder ernstig lijden moet onder de gevolgen der revolutie. Dat dit thans reeds sterk gevoeld wordt, blijkt wel duidelijk uit het feit, dat de wisselkoers te Londen op Rio gedaald is op $4\frac{5}{8}$ d., terwijl de koers te Rio op 3 October, toen de banken aldaar gesloten werden, nog $5\frac{21}{64}$ d. was. Ook wordt de toekomst van het artikel door hetgeen thans plaats heeft, nog onzekerder dan zij reeds was, daar van den uitslag van den opstand de te volgen koffiepolitiek grootendeels zal afhangen. De leider van de revolutie, de President van den Staat Rio Grande do Sul, is namelijk tegenstander van het Verdedigings-Instituut van Sao Paulo.

Aan de loco-markt was de omzet niet onbelangrijk tot regelmatig oplopende prijzen. Houders zijn hier, zooals trouwens overal elders, over het algemeen slecht of matig voorzien en de onzekerheid of nieuwe aanvoeren uit Brazilië geregeld zullen blijven aankomen was voor hen aanleiding om de prijzen te verhoogen. Daar komt bij, dat nieuwe importzaken niet konden worden gedaan, aangezien offertes op prompte verscheping door de Braziliaansche afladers niet werden gemaakt, terwijl de oogsten in de Centraal-Amerikaansche landen als afgelopen zijn te beschouwen en nieuwe aanvoer van deze soorten eerst in het begin van het volgend jaar kan worden verwacht. De officieele noteeringen bleven onveranderd 36 ct. per $\frac{1}{2}$ K.G. voor Superior Santos en 29 ct. voor Robusta. Dat deze niet verhoogd zijn geworden, is te wijten aan de omstandigheid, dat zij in de vorige week feitelijk aan den hoogen kant waren.

Aan de termijnmarkten liepen de prijzen, behoudens een kleine inzinking in de tweede helft der week bijna onafgebroken op. Aan de Rotterdamsche markt stegen de noteeringen voor de dichtbijzijnde maanden bijna 3 ct. per $\frac{1}{2}$ K.G. en voor de verder verwijderde $1\frac{3}{4}$ a $2\frac{1}{4}$ ct. Daarna trad een reactie in, waarbij de dichtbijzijnde maanden circa $\frac{5}{8}$ ct. en de verder verwijderde maanden circa 1 ct. terugliepen, doch onmiddellijk daarna stegen de prijzen weder ongeveer $\frac{3}{8}$ ct. Dinsdag 14 dezer des voormiddags waren de noteeringen als volgt: October $25\frac{1}{8}$, December $24\frac{7}{8}$, Maart $21\frac{7}{8}$, Mei $20\frac{3}{8}$, September $19\frac{3}{8}$ ct.

Prijzen van de verschillende Brazil-soorten op prompte verscheping kunnen ditmaal niet worden gegeven, daar, zooals hierboven reeds vermeld, vaste offertes niet werden ontvangen. Enkele huizen seinden vrijblijvende noteeringen, welke enkele shillings hooger uitkomen dan de prijzen, in het vorig Overzicht vermeld.

Nederlandsch-Indië was voor de ongewasschen Sumatra Robusta-soorten onveranderd a een fractie hooger dan de vorige week. Gewasschen Robusta liep $\frac{1}{2}$ ct. per $\frac{1}{2}$ K.G. op. De prijzen in de eerste hand zijn op het oogmerk:

Palembang Robusta, October-verscheping, $18\frac{3}{4}$ ct.; Benkoelen Robusta, October-verscheping, $18\frac{3}{4}$ ct.; Mandheling Robusta, October-verscheping, $20\frac{1}{2}$ ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, October-verscheping, 28 ct., alles per $\frac{1}{2}$ K.G., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De slot-noteeringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
10 Oct.	\$ 7.10	\$ 6.20	\$ 5.91	\$ 5.70
6 "	" 6.35	" 5.57	" 5.35	" 5.24
29 Sept.	" 7.03	" 6.44	" 6.27	" 6.01
22 "	" 6.50	" 6.07	" 5.95	" —

De dezer dagen verschenen Statistiek van de Firma G. Duuring & Zoon te Rotterdam geeft aan, dat in September de aanvoer geweest is als volgt:

	1930	1929	1928
	balen	balen	balen
in Europa	854.000	786.000	798.000
„ Ver. Staten v. Amerika	1.047.000	793.000	657.000
Totaal	1.901.000	1.579.000	1.455.000

De Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste negen maanden van het jaar bedroegen

17.209.000 balen tegen 16.260.000 balen in 1929 en 16.995.000 balen in 1928.

De Afleveringen in September waren:

	1930	1929	1928
	balen	balen	balen
in Europa	946.000	886.000	885.000
„ Ver. Staten v. Amerika	898.000	789.000	747.000
Totaal	1.844.000	1.675.000	1.632.000

De Afleveringen in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste negen maanden van het jaar waren 16.797.000 balen tegen 16.157.000 balen in 1929 en 16.688.000 balen in 1928.

Vanaf 1 Juli tot 1 October waren de Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen 4.830.000 balen tegen 4.974.000 balen in 1929 en 4.784.000 balen in 1928, terwijl de Afleveringen bedroegen 5.086.000 balen tegen 5.105.000 balen in 1929 en 5.110.000 balen in 1928.

De zichtbare voorraad was op 1 October in Europa 1.774.000 balen tegen 1.866.000 balen op 1 September. In Amerika bedroeg hij 933.000 balen tegen 784.000 balen op 1 September. In Europa en in Amerika tezamen was de zichtbare voorraad dus op 1 dezer 2.707.000 balen tegen 2.650.000 balen op 1 September. Hij bedroeg op 1 October 1929—2.754.000 balen en op 1 October 1928—2.723.000 balen.

De zichtbare wereldvoorraad was op 1 dezer 5.495.000 balen tegen 5.522.000 balen op 1 September en 5.222.000 balen verleden jaar (in deze cijfers zijn niet begrepen de voorraden in het binnenland van Brazilië, waarvan het cijfer van 1 October nog niet bekend is, doch die op 1 September bedroegen 23.681.000 balen en op 1 October 1929—15.915.000 balen).

Rotterdam, 14 October 1930.

THEE.

In de afgelopen week behield de theemarkt haar vast voorkomen, met uitzondering echter van de Britsch-Indische soorten, die veelal iets lager liepen, hetgeen mede met vermindering in kwaliteit verband hield.

De Amsterdamsche theeveiling op 9 dezer had een vast voorkomen, vooral voor theeën met kwaliteit.

Gebroken Oranje Pecco's waren bijzonder gezocht en het gevolg is, dat de middenprijs te Amsterdam (P. v. d. T.) steeg van $63\frac{3}{4}$ tot $66\frac{3}{4}$ cts. Er werd zeer weinig opgehouden en het aanbod was gering, hetgeen in de naaste toekomst ook wel zoo zal blijven.

De thee-uitvoer van Java bedroeg volgens telegrafisch bericht aan de Vereeniging voor de Thee-cultuur in Nederlandsch-Indië 3.7 miljoen KG. in September tegen 3.2 miljoen KG. in 1929. Gedurende Januari-September bedroeg de uitvoer 44.7 mill. KG. of juist één miljoen KG. minder dan verleden jaar.

Volgens bericht uit dezelfde bron bedroeg de thee-uitvoer van Japan gedurende Januari-Juli 3.8 miljoen KG. tegen 3.6 miljoen KG. in 1929 en van Formosa gedurende Januari-Augustus 4.4 miljoen KG. tegen 4.1 miljoen KG. een jaar geleden.

Interessant is de statistiek van bovengenoemde Vereeniging, gevende den uitvoer van thee uit de voornaamste productielanden der wereld, uitgezonderd China gedurende de periode Januari/Juli. Deze uitvoer bedroeg in totaal 183.1 miljoen KG. tegen 183.7 miljoen KG. in 1929.

De vermindering, die de uitvoer van Java, Ceylon en Zuidelijk Britsch-Indië heeft opgeleverd, werd gecompenseerd door de vermeerdering van den Noordelijk Britsch-Indischen uitvoer met 3.8 miljoen KG. boven verleden jaar.

Volgens voorloopige schatting bedroeg de Noordelijk Britsch-Indische oogst per ulto. September echter 244.5 miljoen lbs., hetgeen 34 miljoen lbs. minder is dan verleden jaar.

Amsterdam, 13 October 1930.

M. E. VREEDE — ROTTERDAM
ACCOUNTANT — LID V.N.A.
MATHENESSERLAAN 291. TELEF. 30840
Accountancy, Boekhouding, Belastingzaken